ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Β'. | ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 30 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1882 | ΑΡΙΘ. 4

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.—Ἐκπαιδευτικά.—Π. Καββαδία: Ἡ ἐπιστήμη τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέχνης.—Ὁ κ. Γαλβάνης ὑπὸ Σ. Ρωσολίμου ἀντελεγχόμενος. — Περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ χωρίου Σεβεδίκου τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος.—Ἀρσενίου Οὐσσαί: Ἡ Ῥαφαέλλα —Βιβλιοκρισίαι.—Σκέψεις Ἐδουάρδου Λαβουλαίη.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως συνέστησε πρὸ πολλοῦ ἐπιτροπήν, ὅπως ἐπιθεωρήσασα τὰ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως κακῶς ἔχοντα ἐπιφέρῃ τὰς δεούσας αὐτῆς παρατηρήσεις καὶ συντάξῃ νομοσχέδιον κανονίζον τὰ τῶν σχολείων καὶ Γυμνασίων συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς καὶ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης. Καίτοι δὲ ἡ ἐπιτροπὴ ἐργαζομένη ἀπὸ πολλοῦ ἐπέρανε τὸ ἑαυτῆς ἔργον, οὐχ ἧττον αἱ ἐργασίαι αὗται μένουσιν ἔτι κεκρυμμέναι ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ ὑπουργείου, οὐδὲν δὲ ἐκοινοποιήθη εἰς τὸ κοινὸν τῆς Ἑλλάδος, ὅπως ἴδωσι καὶ μελετήσωσι καὶ οἱ πανταχοῦ Ἕλληνες διδάσκαλοι καὶ ἄλλοι ἐντριβεῖς περὶ τὰ παιδαγωγικὰ καὶ ἐπενέγκωσι καὶ οὗτοι τὰς ἑαυτῶν παρατηρήσεις. Οὕτω λοιπὸν ὁ διδασκαλικὸς κόσμος καὶ ἡ κοινὴ τοῦ ἔθνους παίδευσις ἀφέθησαν εἰς τὴν αὐθαίρετον θέλησιν τριῶν ἢ τεσσάρων ἀνθρώπων, οἵτινες σοφώτατοι ἴσως καὶ παιδαγωγικώτατοι, δὲν δύνανται ὅμως νὰ περικλείωσιν ἐν ἑαυτοῖς καὶ πᾶσαν σοφίαν καὶ νὰ νομισθῶσιν ἀλάνθαστοι, ἀπέναντι τοσούτων ἄλλων ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος διεσπαρμένων λογίων, ὧν πολλοὶ καὶ εἰδικώτεροι ἴσως εἶνε καὶ πολυπειρότεροι τῶν ὑπουργικῶν συμβούλων.

Ἀλλ' ἐνῷ τὸ ὑπουργεῖον ἐν τῇ μιᾷ αἰθούσῃ καλεῖ εἰς συνεδρίασιν τοὺς συμβούλους πρὸς βελτίωσιν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἐν τῇ ἑτέρᾳ διορίζει τοὺς αὐτούς, ὅπως ἐξετάσωσι πάντα τὰ παράσιτα τῆς πολιτικῆς καὶ κοσμήσωσιν αὐτὰ διὰ πτυχίου ἑλληνοδιδασκάλου. Οὕτω λοιπὸν πάντες οἱ πρωτοετεῖς ἰατροί, νομικοὶ καὶ φαρμακοποιοί, οἵτινες μέχρι τοῦδε ἐσιτίζοντο ἐν τοῖς σχολείοις καὶ διήρχοντο τὸν καιρόν των στρεβλοῦντες τὰς κεφαλὰς τῶν μικρῶν παίδων, ἐγκαθίστανται ἤδη τάκτικοὶ διδάσκαλοι πρὸς ἐμπαιγμὸν τῶν ἐν Ἑλλάδι διδασκάλων καὶ πρὸς εὐτελῆ μαρασμὸν παντὸς νέου ἐπιθυμοῦντος νὰ ἐγκύψῃ περὶ τὰ γράμματα καὶ νὰ παρασκευάσῃ ἑαυτῷ μέλλον ἐν τῇ φιλολογίᾳ.—

Ποίαν ἐλπίδα πλέον προαγωγῆς δύναται νὰ ἔχῃ ὁ καὶ χρήματα καὶ πόνους καὶ χρόνον καταναλίσκων πρὸς σπουδὴν νέος, ὅταν πᾶσαι αἱ θέσεις ἐν σμικρᾷ χώρᾳ, οἵα εἶνε ἡ Ἑλλάς, καταληφθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀμαθῶν, οὓς ἡ πολιτικὴ διαφθορὰ χάριν μιᾶς ψήφου ἐγκαθίδρυσεν ὡς διδασκάλους τῆς νεολαίας;

Ὁ κ. πρόεδρος τῆς κυβερνήσεως, ὅστις καὶ πνεύματος καὶ γνώσεων εὐμοιρεῖ ὀφείλει νὰ ἐπιστήσῃ πολὺ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τὴν προσοχήν του καὶ νὰ διατάξῃ τὴν παῦσιν τοῦ κακοῦ, φέρῃ δὲ εἰς φῶς τὰς τῆς ἐπιτροπῆς ἐργασίας, ὅπως ἐγκαίρως αὗται μελετη-

μέναι καὶ καλῶς ἐπεξειργασμέναι εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν ἐπιψήφισιν τῆς βουλῆς.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΤΕΧΝΗΣ

ὑπὸ

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑ

Αἱ τὴν Καλλιτεχνίαν συνιστῶσαι τέχναι. — Ἀνάπτυξις τῆς Καλλιτεχνίας ἐν γενει καὶ ἰδίως ἐν Ἑλλάδι.— Ἡ ἑλληνικὴ Καλλιτεχνία εν Ῥώμῃ.—Ἀρχαία τέχνη καὶ χριστιανισμός.—Μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων περὶ τέχνης. —Τύχη τῶν μνημείων τῆς τέχνης μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ χριστιανισμοῦ. — Ὕθησις τῆς ἀρχαίας τέχνης πρὸς τὴν ἀναγέννησιν τῶν τεχνῶν. — Σπουδαὶ τῶν μνημείων τῆς τέχνης καὶ ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἀρχαιολογίας.

I

ΑΙ ΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΝ ΣΥΝΙΣΤΩΣΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Τέχνη καλεῖται ἐν γένει πᾶσα δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου σκοπὸν ἔχουσα τὴν πλήρωσιν τῶν βιωτικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν ἢ τὴν τέρψιν καὶ ψυχαγωγίαν αὐτοῦ. Καὶ ἡ μὲν πρώτη καλεῖται *βιομηχανία* ἢ *βάναυσος* τέχνη, καθ' ὅσον πρὸς ἐξάσκησιν αὐτῆς ἀπαιτοῦνται μᾶλλον σωματικαὶ ἢ διανοητικαὶ δυνάμεις, ἡ δὲ δευτέρα *ἐλευθέριος* τέχνη, ἅτε τοῖς ἐλευθερίως πεπαιδευμένοις πρέπουσα. Ἐπειδὴ δ' αὕτη ἐπιδιώκει τὴν παράστασιν τοῦ καλοῦ, διότι μόνον διὰ τούτου δύναται νὰ τέρπῃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν, καλεῖται πρὸς τούτους *καλὴ* τέχνη, *καλλιτεχνία*. Καὶ εἶνε μὲν αἱ καλαὶ τέχναι πολλαὶ καὶ κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ διὰ διαφόρων μέσων ἐμφανίζονται, εἰδικῶς ὅμως καλαὶ τέχναι, καὶ περιληπτικῶς *Καλλιτεχνία*, λέγονται αἱ τέχναι ἐκεῖναι, αἵτινες τῇ βοηθείᾳ βαναύσων τεχνῶν ἀποτυποῦσιν ἐπὶ τῆς ὕλης τὰ δημιουργήματα αὐτῶν, καὶ οὕτως ὑποπίπτουσιν ταῦτα εἰς τὴν ὅρασιν, ἡμῶν ἤτοι ἡ *Ἀρχιτεκτονική*, ἡ *Πλαστική*, καὶ ἡ *Γραφική*, αἵτινες εἶνε αἱ κατ' ἐξοχὴν *δημιουργικαὶ* τέχναι καὶ καλοῦνται πρὸς τούτοις, κατὰ Πλάτωνα, *εἰκαστικαὶ* καὶ *εἰδωλοποιητικαί*. Ἡ ἱστορία δὲ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθνεσιν ἀναπτύξεως, προόδου καὶ πτώσεως τῶν τεχνῶν τούτων ἀποτελεῖ τὴν ἐπιστήμην τῆς *Ἀρχαιολογίας*, κατὰ τὴν εἰδικὴν τῆς λέξεως ταύτης σημασίαν.

Ἐκ τῶν τριῶν δὲ τούτων τεχνῶν ἡ *Ἀρχιτεκτονική* δὲν ἔχει κυρίως συγκεκριμένον τι ὑπόδειγμα πρὸς ἀπομίμησιν ἀλλὰ παράγει τὰ δημιουργήματά της διὰ καταλλήλου ἐφαρμογῆς μαθηματικῶν κανόνων καὶ γεωμετρικῶν σχημάτων. Εἶνε δὲ τέχνη πρακτική, καὶ ταῖς τοῦ ἀνθρώπου χρείαις ὑπηρετική· ἀλλ' ἐν ᾧ ὑποτάσσεται εἰς τὰς ἀνάγκας ταύτας καὶ ἱκανοποιεῖ αὐτάς, ἐπιδιώκει συγχρόνως τὴν παράστασιν τοῦ καλοῦ, δίδει δηλ. εἰς τὰ ἔργα της τοιαύτην τινὰ μορφὴν καὶ διάταξιν, ὥστε, συνδιάζουσα τὸ σκόπιμον μετὰ τοῦ καλοῦ τέρπει τὸν θεατήν. Πρὸς ἐκπλήρωσιν δὲ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς τούτου προσλαμβάνει πολλάκις ὡς βοηθοὺς καὶ τὰς δύο ἑτέρας τέχνας, αἵτινες συνυπάρχουσιν οὕτω τῇ ἀρχιτεκτονικῇ καὶ ὑποτάσσονται εἰς τὴν φύσιν καὶ τὰς ἀπαιτήσεις αὐτῆς. Καίπερ δ' οὖσα τέχνη κατ' οὐσίαν μαθηματική, οὐχ ἧττον ἀπομιμεῖται σχήματα καὶ μορφὰς οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀνοργάνου ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ὀργανικῆς φύσεως, καὶ οὕτω γίνεται καὶ εἰδωλοποιητικὴ τέχνη.

Αἱ δὲ δύο ἕτεραι τέχναι προτίθενται τὴν μίμησιν τῆς φύσεως καὶ μάλιστα τῶν ἐν αὐτῇ ζωϊκῶν ὄντων, διαφέρουσιν ὅμως κατὰ τὰ μέσα καὶ τὸν τρόπον τῆς παραστάσεως. Ἡ μὲν *Πλαστικὴ* παριστᾷ διὰ διαφόρων στερεῶν ὑλῶν τὰ ὑποκείμενά της ὑπὸ τὰς τρεῖς αὐτῶν διαστάσεις, ἤτοι τοιαῦτα οἷα ὑπάρχουσιν, ἡ δὲ *Γραφικὴ* ἢ *Ζωγραφική*, διὰ γραμμῶν, διὰ φωτὸς καὶ σκιᾶς καὶ τῶν διαφόρων χρωμάτων, εἰκονίζει ἐπὶ ὁμαλῆς ἐπιφανείας μόνον ὄψιν τινὰ τῶν σωμάτων, τοιαύτην, οἵα ὑποπίπτει εἰς τὴν ὅρασιν ἡμῶν. Ἐκ τούτων δὲ δῆλον ὅτι ἡ μὲν Πλαστικὴ ἀπεικονίζει μόνον τὰ σώματα ἐκεῖνα, ἅτινα ἔχουσιν ὡρισμένον καὶ μόνιμον σχῆμα καὶ διὰ βεβαίων γραμμῶν περιγραπτόν, καὶ ταῦτα ἐγγὺς καὶ ὑπὸ τὰ βλέμματα τοῦ θεατοῦ κείμενα, διότι ἡ ἀπόστασις συνταράσσει τὰς γραμμὰς ἐν τῇ ὁράσει, ἐν ᾧ ἡ τέχνη αὕτη δὲν δύναται νὰ παραστήσῃ τὰ σώματα τοιαῦτα, οἷα φαίνονται, ἡ δὲ Γραφικὴ εἰκονίζει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος πάντα τὰ σώματα, τά τε ἐγγὺς καὶ τὰ μακρὰν κείμενα, τὰ στερεὰ καὶ τὰ ρευστά, τὰ μετέωρα, καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ὑποπίπτει εἰς τὴν ὅρασιν. Οὕτως ἡ Πλαστικὴ εἶνε ἱκανῶς περιωρισμένη, καί, ἕνεκα μάλιστα τοῦ δυσκατεργάστου τῶν ὑλῶν, ὧν ποιεῖται χρῆσιν, ἀσχολεῖται σχεδὸν μόνον περὶ τὴν παράστασιν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐν ᾧ ἡ Γραφική, ἡ εὐχερῶς μεταχειριζομένη τὰ πρὸς παράστασιν ἁπλούστατα αὐτῆς μέσα, περιλαμβάνει εἰς τὸν κύκλον τῶν παραστάσεών της πάντα τὰ ἐν τῇ ὀργανικῇ τε καὶ ἀνοργάνῳ φύσει, καὶ ἐν γένει πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ ὁρατόν.

Διαιροῦνται δὲ τὰ ἔργα τῆς Πλαστικῆς α') εἰς *ἀγάλματα* ἢ *ἀνδριάντας*, ἐξ ὧν αὕτη καλεῖτ

ἀγαλματοποιία ἢ *ἀνδριαντοποιία* καί, κατ' Ἀθήναιον, «ποίησις περιφανῶν ζώων» β'.) εἰς τὰ ἐπὶ ἐπιπέδου ἐπιφανείας, τὰ ὡς πρὸς τοῦτο συγγενῆ τῇ ζωγραφικῇ, ἐξειργασμένα ἔργα, τὰ καλούμενα *ἀνάγλυφα* ἅτινα διακρίνονται εἰς *ἔκτυπα* καὶ *πρόστυπα*, καθ' ὅσον ἐξέχουσι τῆς ἐπιφανείας πλειότερον ἢ ὀλιγώτερον (hautset bas-reliefs), καὶ γ'.) εἰς τὰς *κοίλας γλυφάς* ἢ *κοιλανάγλυφα* (bas-reliefs creux), ὧν αἱ μὲν μορφαὶ εἶνε ἐπίπεδοι, τὸ δὲ ἔμβαδὸν κεκοιλωμένον. Ἐν τοῖς ἀναγλύφοις τάσσεται καὶ ἡ *γλυφικὴ ἠσφραγιδογλυφία*, ἥτις διαφέρει αὐτῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ μορφαί, ἀντὶ νὰ ἐξέχωσι τῆς ἐπιφανείας, εἰσέχουσιν αὐτῆς, εἶνε δηλ. ἐν εἰσοχῇ ἐγγεγλυμέναι. Συγγενὴς πρὸς τὴν γλυφικὴν ταύτην εἶνε ἡ δι' αὐτῆς σχηματίζουσα τοὺς τύπους *τέχνη τοῦ κόπτειν νομίσματα*. Ἐκ τῆς ὕλης δέ ἧς χρῆσιν ποιεῖται ἡ πλαστική, καλεῖται *χαλκοπλαστική*, *λιθοξοΐα*, *ἐλεφαντουργία*, *ξοανοποιία*, *πηλοπλαστική* κτλ.

Ἡ δὲ Γραφικὴ μεταχειρίζεται ὁ μὲν ἓν χρῶμα, καὶ τότε τὰ ἔργα αὐτῆς καλοῦνται *μονοχρώματα* ὁτὲ δὲ πολλά, ὅσον ἔνεστι τὴν φύσιν ἀπομιμούμενα, καὶ τότε δὲν εἶνε πλέον *σκιαγραφία* ἢ *ἰχνογραφία*, ἀλλὰ *ζωγραφία*. Ἐκ τῶν παραστάσεων δ' αὐτῆς διαιρεῖται εἰς *ἀνθρωπογραφίαν* ἢ *ἱστορικὴν ζωγραφίαν*, *τοπειογραφίαν* (paysage), *σκηνογραφίαν*, *ρωπογραφίαν* (genre), *ποικιλματογραφίαν* (arabesques), *γελοιογραφίαν* κτλ.

Μετὰ τὰ γενικὰ ταῦτα περὶ τῶν προκειμένων τριῶν καλῶν τεχνῶν, μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀναπτύξεως τῆς Καλλιτεχνίας.

II

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος μεταχειρίσατο κατ' ἀρχὰς ἁπλοῦς τινας φθόγγους πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἑαυτοῦ διανοημάτων καὶ τῶν διαφόρων ἐντυπώσεων, ἃς ἐπενήργουν ἐπ' αὐτοῦ αἱ ποικίλαι καὶ μυστηριώδεις τῆς φύσεως δυνάμεις, οὕτω προέβη καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν ἔργων τινῶν, ἁπλουστάτων καὶ ἀκατεργάστων, πρὸς πλήρωσιν τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν. Ὁ ἀρχικὸς ἄνθρωπος εὑρέθη ἐκτεθειμένος εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἀτμοσφαίρας, εἰς τὸ ψῦχος καὶ τὴν θερμότητα, δι' ὃ κατεσκεύαζε πρὸς κατοικίαν καλύβας, δι' ἐπισωρεύσεως καὶ ἐπ' ἀλλήλων ἐπιθέσεως ξύλων ἢ λίθων, καὶ σπήλαια ἐντὸς βράχων. Διὰ λίθων δὲ μεγάλων καὶ ἀξέστων κατεσκεύαζε πρὸς τούτοις ἰσχυρὸν τεῖχος περικλεῖον τὴν κατοικίαν του, ἵνα δύναται οὕτω νὰ ἀποφεύγῃ τὰς ἔξωθεν γιγνομένας αὐτῷ προσβολὰς καὶ ἐφόδους. Πρὸς διατήρησιν δὲ ἑαυτοῦ εἶχε ἀνάγκην παρασκευῆς καὶ προσλήψεως τροφῶν, δι' ὃ κατεσκεύαζε διάφορα ἐργαλεῖα καὶ ἀγγεῖα. Ὁ ἄνθρωπος ᾐσθάνετο πρὸς τούτοις φυσικὴν στοργὴν πρὸς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας του· διὰ τοῦτο, ὁσάκις τις τῶν οἰκείων ἀπέθνησκεν, ἔθαπτεν αὐτὸν εὐλαβῶς ἐντὸς τῆς γῆς, ἐπιθέτων δὲ ἐπὶ τοῦ τάφου χῶμα κατεσκεύαζεν οὕτω τεχνητὸν λόφον ἀναμιμνήσκοντα τοῖς ζῶσι τὸν φίλτατον ἀποιχόμενον. Βαθμηδὸν ὅμως ἐπεξεργάζεται τὰ ἔργα ταῦτα, καί, ὁρμώμενος ἐξ ἐνστίκτου τινὸς δυνάμεως, προσπαθεῖ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ μορφὴν κανονικωτέραν, τουτέστι, προσπαθεῖ νὰ καταστήσῃ αὐτὰ ὡραῖα, τόσον ὡραῖα, ὅσον βαθμηδὸν αἰσθάνεται καὶ δύναται· τοῦτο δὲ κατορθόνει ἀποβλέπων εἰς τὴν φύσιν, εἰς τὸν ἐξωτερικὸν κόσμον, καὶ ἀπομιμούμενος τὰ διάφορα χρώματα καὶ μορφάς, ἃς αὕτη παρέχει. Ἀφ' οὗ ὅμως ἀναπτυχθῇ πολυμερῶς καὶ ἐκπολιτισθῇ, τότε ἀναπτύσσεται ἐντελῶς ἡ ἔνστικτος αὐτῷ καλολογικὴ δύναμις, δι' ἧς σπεύδει πρὸς τὴν ἀντίληψιν καὶ παράστασιν τοῦ ὡραίου. Ὁρμώμενος ἐκ τῆς φύσεως καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τῆς φαντασίας του σχηματίζει τότε ἰδανικόν τινα τύπον τοῦ ὡραίου, ὃν προσπαθεῖ νὰ ἀποτυπώσῃ εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἅτινα ὡς ἐκ τούτου δύνανται νὰ ὀνομάζωνται καλλιτεχνήματα. Οὗτος δὲ ὁ ἰδανικὸς τοῦ ὡραίου τύπος διαφέρει κατὰ τὰ διάφορα ἔθνη, διότι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μείζονος ροπῆς ἑκάστου ἔθνους πρὸς τὸ ὡραῖον, ἐκ τοῦ κλίματος καὶ τῆς περιστοιχούσης αὐτὸ φύσεως, καὶ ἐκ τῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν περιστάσεων, ἐν αἷς διατελεῖ. Τὰ ἀνατολικὰ λ.χ. ἔθνη δὲν ἦταν προωρισμένα πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς καλλιτεχνίας. Εἶχον μὲν ἀποβλέψει λίαν ἐνωρὶς πρὸς τὴν παράστασιν τῆς φύσεως, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴν ἐδυνήθησαν νὰ παραστήσωσιν ἐν τῇ πραγματικῇ ἀληθείᾳ, ἐν ᾧ ἡ μοναρχία καὶ ἡ θρησκεία ἐδέσποσαν ἀπολύτως τῆς τέχνης καὶ κατέστησαν αὐτὴν ὑπηρέτην τῶν σκοπῶν των. Ἐντεῦθεν δὲ ἐσχηματίσθη ἱεραρχικὸς κανών, καθ' ὃν ὤφειλον ἕκαστος τεχνίτης νὰ ἐργάζηται, καὶ οὕτως ἀπεσβέσθη ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις πᾶσα καλλιτεχνικὴ ζωή.

Τὴν Καλλιτεχνίαν ἀνέπτυξεν ἓν μόνον τῆς ἀρχαιότητος ἔθνος τὸ ἑλληνικόν· καθότι οἱ Ἕλληνες οὐ μόνον ἀντελήφθησαν τοῦ ὑψίστου τύπου τῆς ὡραιότητος ἀλλὰ καὶ ἠδυνήθησαν νὰ παραστήσωσιν αὐτὸν ἐν πάσῃ τελειότητι. Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ὡ-

ραίων τεχνῶν ἐν Ἑλλάδι δὲν εἶνέ τι τυχαῖον, μεμονωμένον καὶ ἐπουσιῶδες, ἀλλ' εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα μεγάλου καλλιτεχνικοῦ ὀργασμοῦ τοῦ ὅλου ἔθνους, εἶνε τὸ ὕψιστον προϊὸν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, καὶ ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν ὀργανικοῦ τινος ὄντος. Ὅπως φυέν τι δένδρον βλαστάνει ἐκ τοῦ στελέχους του διαφόρους κλάδους, ἐκ τούτων δὲ ἐκφύονται διάφοροι κλῶνοι καὶ ἐφεξῆς, ἕκαστον δὲ τῶν μελῶν τούτων συντείνει πρὸς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν διατήρησιν τοῦ ἑτέρου, μέχρις οὗ τὸ ὅλον δένδρον, αὐξηθὲν καὶ βιῶσαν ἱκανῶς, ὑπείκει εἰς τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἀπόλλυσι πᾶσαν ζωὴν καὶ ξηραίνεται, οὕτως ἀνεπτύχθησαν, ἤκμασαν καὶ παρήκμασαν ἐν Ἑλλάδι αἱ ὡραῖαι τέχναι. Τοῦτο δὲ βλέπομεν μάλιστα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Πλαστικῆς. Οὐδαμοῦ ἐπέρχεται κώλυμά τι, ἢ διατάραξις ἐν τῇ προόδῳ τῆς τέχνης ταύτης, καθότι πάντες οἱ Ἕλληνες καλλιτέχναι τείνουσιν ἀλλήλοις τὰς χεῖρας καὶ κατευθύνονται πρὸς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον· ἕκαστος παραλαμβάνει τὴν τέχνην ἐκεῖθεν, ἔνθα κατέλιπον αὐτὴν οἱ προηγούμενοι, προβαίνων δὲ ἐπὶ τὰ πρόσω, καὶ ἀναπτύσσων αὐτὴν τὸ καθ' ἑαυτόν, τὴν παραδίδει εἰς τοὺς ἑπομένους, μέχρις οὗ ἐπιτυγχάνεται τελευταῖον ὁ σκοπὸς καὶ πληροῦται ὁ κοινὸς τοῦ ἔθνους πόθος. Πρὸς τοῦτο κατέστησε δὲ ἱκανοὺς τοὺς Ἕλληνας τὸ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος διακρίνον αὐτοὺς ἔμφυτον αἴσθημα τοῦ ὡραίου, τὸ εὐμετάβλητον τοῦ κλίματος, ἡ ὡραία φύσις, ἐν ᾗ ἔζων, καὶ πρὸ πάντων ἡ πολιτικὴ καὶ θρησκευτὴ αὐτῶν ἐλευθερία. Ἐπειδὴ τὸ ἄτομον ἀναμιγνύεται εἰς τὰ τῆς πολιτείας καὶ εἶνε κύριον ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι ἱερατικὰ γένη ἐπιβάλλοντα καὶ διέποντα δεσποτικῶς τὰ τῆς θρησκείας, ὡς λ. χ. ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλ' ἕκαστος ἦτο ἐλεύθερος νὰ φαντάζηται καὶ παριστᾷ τοὺς θεούς του, ὅπως ἤθελε, διὰ τοῦτο ὁ Ἕλλην, εἴπερ καὶ ἄλλος τις, ᾐσθάνετο τὴν ὑποκειμενικὴν αὐτοῦ ἀξίαν. Ἐκ τῆς ὑποκειμενικῆς δὲ καὶ ἀτομικῆς ταύτης ἐξάρσεως προέρχεται ὁ *ἐνθουσιασμὸς* καὶ ἡ *δημιουργικὴ δύναμις*, οἱ δύο παράγοντες τῆς ἀναπτύξεως καὶ τελειοποιήσεως πάσης τέχνης. Ἀφ' οὗ τὸ ἄτομον ἔχει πλήρη συνείδησιν τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας, ζῇ δὲ ἐν ψυχολογικῇ εὐπραγίᾳ, ἐνθουσιᾷ καὶ δημιουργεῖ· ἐπειδὴ ὅμως ὁρμᾶται πάντοτε ἐξ ἑαυτοῦ, διὰ τοῦτο ὁ Ἕλλην ἐφαντάσθη τοὺς θεούς του λίαν ἐνωρὶς ὡς πρόσωπα καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς μορφὴν ἀνθρωπίνην· ἀπέφυγεν ἄρα τὴν τερατομορφίαν τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν, εἰς ἣν ταῦτα ἐτράπησαν, διότι ἔζων ἐν διηνεκεῖ δουλείᾳ καὶ οὐδεμίαν εἶχον συναίσθησιν τῆς τοῦ ὑποκειμένου ἀξίας. Ἐπειδὴ δ' ὁ Ἕλλην εἶχε φυσικὴν πρὸς τὸ ὡραῖον κλίσιν, διὰ τοῦτο ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ τοὺς θεούς του ὡς οἷόν τε ὡραίους· τούτου δ' ἕνεκα ἀντελήφθη τοῦ ἰδανικοῦ ἐκείνου τῆς ὡραιότητος τύπου, ὅστις εἶνε ὁ αἰώνιος ὑπογραμμὸς πάσης πλαστικῆς τέχνης. Ἀφ' ὅτου ὅμως ἐπεκράτησαν ἐν Ἑλλάδι πολιτικοί, θρησκευτικοὶ καὶ κοινωνικοὶ κλονισμοί, ἡ τέχνη ἤρξατο πίπτουσα, μέχρις οὗ τελευταῖον ἡ ἀναπτύξασα καὶ τελειοποιήσασα αὐτὴν ἔνδοξος καὶ νικηφόρος ἄλλοτε χώρα ἐγένετο ρωμαϊκὴ ἐπαρχία.

III

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ ΕΝ ΡΩΜΗ

Διὰ τῆς ρωμαϊκῆς ταύτης κατακτήσεως ἀπώλεσεν ἡ ἑλληνικὴ τέχνη τὸ εὔφορον αὐτῆς ἔδαφος καὶ μετηνέχθη εἰς ξένην χώραν, εἰς τὴν Ρώμην, τὸ μὲν διὰ τῆς ἐκεῖ μεταβάσεως μεγάλης πληθύος Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, τὸ δὲ διὰ τῆς ὑπὸ τῶν ρωμαίων στρατηγῶν καὶ αὐτοκρατόρων ἁρπαγῆς τῶν ἐν Ἑλλάδι καλλιτεχνικῶν ἔργων καὶ μεταφορᾶς αὐτῶν εἰς Ρώμην. Ἐν βραχεῖ δὲ χρόνῳ, οὐ μόνον ἡ Ρώμη, ἀλλὰ καὶ αἱ ἐν Ἰταλίᾳ ἐπαρχιακαὶ πόλεις ἐπληθύνθησαν ἑλληνικῶν ἔργων καὶ ἐγένοντο διαπρεπῆ καλλιτεχνικὰ Μουσεῖα. Τοῦτο ὅμως μικρὸν συνέτεινεν πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τέχνης, διότι οἱ Ρωμαῖοι οὐδεμίαν πρὸς τοῦτο φυσικὴν κλίσιν καὶ ἱκανότητα εἶχον, ὄντες δὲ πρακτικὸς λαὸς εἰς ἕνα μόνον σκοπὸν ἀπέβλεπον, εἰς τὸ νὰ ἐπεκτείνωσι πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν. Ἐφιλοτιμοῦντο νὰ σχηματίζωσιν ἰδιωτικὰς συλλογὰς καὶ νὰ κοσμῶσι τὰς οἰκίας καὶ ἐπαύλεις αὐτῶν δι' ἑλληνικῶν καλλιτεχνημάτων, ἀλλὰ τοῦτο ἔπραττον μόνον πρὸς ἐπίδειξιν καὶ πολυτέλειαν· ἀνάγκην ἐσωτερικὴν οὐδεμίαν πρὸς τοῦτο ᾐσθάνοντο. Καὶ παρήγαγε μὲν ἡ τέχνη καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους διαπρεπῆ ἔργα, ἀλλὰ ταῦτα ἐγένοντο ὑπὸ Ἑλλήνων τεχνιτῶν καὶ κατὰ μίμησιν τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ παρελθόντος. Τοῦ χρόνου προϊόντος ἡ ἄλλοτε κοσμοκράτειρα Ρώμη περιῆλθεν εἰς πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀποσύνθεσιν καὶ ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς ἐξηρανίζετο· σὺν τούτῳ δὲ ἐσβέννυτο καὶ ἡ τελευταία λάμψις τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, ὅτε ὁ χριστιανισμὸς ἤρξατο διαδιδόμενος καὶ ἐπικρατῶν ἐν Εὐρώπῃ.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

Ο ΚΥΡΙΟΣ Ι. ΓΑΛΒΑΝΗΣ

ὑπὸ

Σ. ΡΟΣΟΛΙΜΟΥ

ΑΝΤΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟΣ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν καὶ τέλος.)

Ὁ κ. Γ. ἔσπευσεν ἐπ' ἴσης νὰ δείξῃ ἡμῖν ὅτι ἀγνοεῖ τὴν σημασίαν, ἣν ἀποδίδουσιν ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις εἰς τὸν ὅρον: *ὑπόθεσις*, λέγων ὅτι «οἱ συγγραφεῖς προτείνουσι θεωρίας μὴ διανοούμενοι ν' ἀποδόσωσιν αὐταῖς τὸ κῦρος τοῦ δόγματος ἀλλ' ὅτι εἶναι εὐδιάθετοι νὰ παραιτήσωσιν αὐτάς, ὅταν νέαι ἔρευναι ἀποδείξωσι τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν» κλ. Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι τὴν τοιαύτην *ἄσκοπον* περίφρασιν οἱ μὴ ἀγράμματοι ἐκφράζουσι διὰ τοῦ ὅρου *ὑπόθεσις*· ἡμεῖς δὲ οὐδαμῶς ἠρνήθημεν ὅτι ἡ γνώμη, ἣν ὑποστηρίζομεν περὶ τῆς γενέσεως του βλεννορροϊκοῦ ρευματισμοῦ εἶναι καθαρὰ ὑπόθεσις· μαρτυρία ἔστω αὐτὴ ἡ περικοπὴ τῆς διατριβῆς ἡμῶν, ἣν ἀναγράφει ὁ κ. Γ. ἐν τῇ ὁποίᾳ ποιούμεθα χρῆσιν τοῦ ὅρου τούτου καὶ ἡ ἑξῆς; ἑτέρα « . . . Ἀναλογιζόμενος λοιπὸν ὅτι ὁ ἐπὶ βλεννορροίᾳ ρευματισμὸς εἶναι ὅλως *ἰδιάζουσα μορφὴ* ἀρθροπαθείας καὶ ὅτι, ὡς νομίζω ὅτι ἔδειξα, δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ προσεχὴς αὐτοῦ αἰτία, οὔτε διὰ τῆς ἀνακλαστικῆς ἐνεργείας τοῦ ἐρεθισμοῦ τῆς οὐρήθρας, οὔτε διὰ τῆς ὑποτεθείσης ἀπηχήσεως τῆς οὐρηθρίτιδος πρὸς τὴν λειτουργίαν τῶν νεφρῶν, δικαιοῦμαι ἴσως νὰ παραδεχθῶ ὅτι ὁ βλεννορροϊκὸς ἰὸς ἀπεργάζεται ἰδιάζουσαν δυσκρασίαν, παραίτιον τῆς γενέσεως καθολικῶν ἐκδηλώσεων. Ἡ παραδοχὴ τῆς *ὑποθέσεως* ταύτης ἀποδεικνύει ἐκ τῶν ὑστέρων τὴν εἰδικὴν τῆς βλεννορροίας φύσιν» (σελ. 28.)

Ἵνα δὲ «μὴ μακρολογῇ» ὁ κ. Γ. ἀναφέρει δύο περικοπὰς ὅπως ἐκθέσῃ τὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ περὶ βλεννορροϊκοῦ ρευματισμοῦ ἐπικρατοῦσαν ἰδέαν. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν περικοπῶν τούτων ἐκτίθεται ἡ γνώμη τοῦ καθηγ. Thiry, νομίζοντος ὅτι ἡ ἐπὶ βλεννορροίᾳ ἀρθροπάθεια εἶναι κοινὸς ρευματισμός, ἐν δὲ τῇ ἑτέρᾳ ἀναγράφεται ἡ θεωρία τοῦ Fournier περὶ τῆς γενέσεως τοῦ βλεννορροϊκοῦ ρευματισμοῦ. Οὐδαμῶς ἐδικαιοῦτο ὁ κ. Γ. ν' ἀποπειραθῇ ὅπως ἐκθέσῃ τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην περὶ τοῦ ἐπὶ βλεννορροίᾳ ρευματισμοῦ, τεθέντος ὅτι ὁ συγγραφεύς, ὃν ἐπικρίνει ἐν ἐκτάσει καὶ *ἐκ πρωτοτύπου* ἐκτίθησιν τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς ἐπιστήμης περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ἀντικειμένου (σελ. 17—22).

Καὶ τὴν γνώμην ὅτι ἡ ἐπὶ βλεννορροίᾳ ἀρθροπάθεια εἶναι κοινὸς ρευματισμὸς ἠρανίσθημεν ἐκ τῆς μονογραφίας τοῦ καθ. Thiry ἐκ τῆς τοῦ καθ. Profeta καὶ ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως πρὸς τὴν ἰατρ. ἑταιρίαν τοῦ καθ. Peter· (ἴδε βιβλ. ἐν τῇ διατριβ. σελ. 19) ἤτοι παρὰ τῶν συγγραφέων, οἵτινες διετύπωσαν τὴν γνώμην ταύτην. Τὴν δὲ θεωρίαν τοῦ Fournier ἀναφέρομεν ἐν περιλήψει ἐν σελ. 20 καὶ ἐν σελ. 26 ἀνατυποῦμεν *αὐτολεξεὶ ἐν εἰσαγωγικοῖς* ὅπως ἀνασκευάσωμεν αὐτήν. Ἄλλως τε, ὁ κ. Γ. ἐρανιζόμενος περικοπήν, ἐν ᾗ ἐκτίθεται μόνη ἡ θεωρία τοῦ Fournier ἀναφέρει *μονομερῶς* καὶ *ἀτελῶς* τὴν ἐναντίαν πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Thiry ἰδέαν· ὤφειλε λοιπὸν ἢ νὰ περιορισθῇ εἰς *γενικωτέραν* ἔκφρασιν ἢ νὰ ἀναφέρῃ συγχρόνως καὶ τὰς περὶ γενέσεως τοῦ βλεννορροϊσμοῦ θεωρίας τοῦ Lorain, Πανᾶ, Hervieux. κ.λ. αἵτινες εἰσὶν ἐπικρατέστεραι ἢ ἡ τοῦ Fournier. Οὕτω λ.χ ὁ συγγραφεύς, ὃν ἐπικρίνει, ἐκτιθέμενος τὴν κατάστασιν τῆς ἐπιστήμης περὶ βλεν. ρευματισμοῦ μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῆς γνώμης τοῦ Thiry λογικώτερον ἢ ὁ κ. Γ. σκεπτόμενος λέγει « . . . Ἄλλοι παραδέχονται ὅτι ἡ βλεννόρροια ἔχει σχέσιν ἄμεσον πρὸς τὴν γένεσιν τῶν ἀρθροπαθειῶν· διίστανται ὅμως ὡς πρὸς τὴν ἑρμηνείαν τῆς σχέσεως ταύτης. Τὰς ὑποθέσεις ἃς ἐξήνεγκον οἱ συγγραφεῖς οὗτοι ἐκθέτομεν ἐν συντόμῳ . . . » (σελ. 18.) Διατυπώσας δῆλα δὴ γενικώτερον τὸ ζήτημα, ἐκθέτω μετὰ ταῦτα τὰς διαφόρους ὑποθέσεις, αἵτινες περὶ αὐτοῦ ἐξηνέχθησαν ἀναφέρων μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὴν τοῦ Fournier. Προκειμένου δὲ ἵνα κρίνῃ τὴν διατριβὴν ἡμῶν ὁ κ. Γ. οὐδαμῶς ἐδικαιοῦτο ν' ἀναφέρῃ τὴν θεωρίαν τοῦ Fournier, χωρὶς προηγουμένως νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ παρ' ἡμῶν ἀνασκευὴ τῆς θεωρίας ταύτης (σελ. 24—27) δὲν ἔχει καλῶς· οὐδαμῶς ἐπ' ἴσης ὤφειλε ν' ἀναφέρῃ τὴν γνώμην τοῦ Thiry, χωρὶς νὰ δείξῃ ὅτι αἱ κατὰ τῆς γνώμης ταύτης παρατηρήσεις τῶν συγγραφέων, ἃς καὶ ἐγὼ *τριτοπροσώπως* ἀνέφερον εἰσὶ πλημμελεῖς. Πρώτιστον δὲ πάντων ὤφειλε νὰ δείξῃ ὅτι ὁ συγγραφεύς, ὃν νομίζει ὅτι ἀνασκευάζει κακῶς ποιῶν διατυποῖ γνώμην ἰδίαν περὶ βλεννορροϊκοῦ ρευματισμοῦ τὴν ἑξῆς· «Σχετικῶς δὲ πρὸς τὸ ζήτημα »τοῦ ἐπὶ βλεννορροίᾳ παραγομένου ρευματισμοῦ, »φρονῶ ὅτι οἱ μέχρι τοῦδε γράψαντες περὶ τῆς βλεν»νορροϊκῆς ταύτης ἐπιπλοκῆς ἐπὶ λίαν ὑπερβολικοί· »οἱ μὲν νομίζοντες ὅτι ἡ ἕνεκα τῆς βλεννορροίας »παραγομένη αὕτη ἀρθροπάθεια εἶναι ἀποκλειστι»κῶς καὶ πάντοτε κοινὸς ρευματισμός, οἱ δὲ ἀπο»πειρόμενοι νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ πάθη-

»σις εἶναι ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς βλεννορροϊ-»κῆς φλεγμονῆς, παρέχουσα πάντοτε ἰδιάζου-»σαν μορφὴν καὶ πορείαν. Διεξελθὼν τὰς ἐν τῷ »Bull. de la société médicale des hôp. de Paris »(1866—1867) δημοσιευθείσας παρατηρήσεις ὑπὸ »τοῦ Peter καὶ Guéneau de Mussy, τὰς ὑπὸ τοῦ »Profeta (μν. τ.) καὶ 22 παρατηρήσεις συλλεγεί-»σας, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ κλινικῇ τοῦ Lance-»reaux ὑπὸ τοῦ C. Robert (μν. τ.) ὑποστηρίζοντος »τὴν γνώμην τοῦ Peter, φρονῶ ὅτι δὲν εἶναι ὅλως »ἀπορριπτέα ἡ γνώμη τοῦ Thiry, περὶ ἧς ἐποιησά-»μεθα λόγον ἐν ἀρχῇ, ἣν παραδέχεται ὁ Peter καὶ »ὁ Profeta καὶ ἐσχάτως ὁ Desprès (1881) ἐν τῇ »ἐναισίμῳ διατριβῇ τοῦ Duboc (μν. τ.), ἐν ᾗ ἐπ' »ἴσης ἀναγράφονται ἐκ τῆς χειρουργικῆς κλινικῆς »τοῦ Cochin καὶ Val-de-Grâce 5 περιπτώσεις κοι-»νῆς ἀρθροπαθείας. Κατὰ τὰς περιπτώσεις ταύτας »ἡ ἀρθροπάθεια συνωδεύετο ὑπὸ ἐντόνου πυρετοῦ, ἀ-»φθόνων ἱδρώτων, ἀφορήτων πόνων καὶ ἐν γένει ὑπὸ »τῶν φαινομένων καταφανοῦς ρευματισμου. Δύνα-»ταί τις λοιπὸν νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὁ ὑπὸ βλεννορ-»ροίας πάσχων δύναται νὰ προσβληθῇ ὑπὸ ρευματι-»σμοῦ, ὡς δύναται νὰ πάθῃ λ. χ. ὑπὸ πνευμονίας· »δὲν ἕπεται ὅμως ἐκ τούτου ὅτι οἱ συγγραφεῖς, οὓς »πρὸ ὀλίγου ἀνέφερον δικαιοῦνται νὰ παρίδωσι τὰς »περιπτώσεις ἐκείνας, καθ' ἃς ἡ κατὰ τὴν πορείαν »τῆς βλεννορροίας ἀναφαινομένη ἀρθροπάθεια πα-»ρέχει ὅλως ἰδιάζουσαν μορφὴν καὶ πορείαν.» (σελ. 29.) Σημειωτέον δὲ ὅτι περὶ τοῦ ἰδιάζοντος τύ-που τοῦ βλεννορ. ρευματισμοῦ πραγματευόμεθα ἐν ἐκτάσει (ἀπὸ τῆς σελ. 30—44.) Ταῦτα ἀρκοῦσιν ὅπως περισσῶς δείξωσιν ὅτι ἡ προθυμία τοῦ κ. Γ. ὅπως ἀναφέρῃ περικοπὰς ἦτον ὅλως *ἄσκοπος*. Παραινῶ δὲ τὸν κ. Γ. ὁσάκις ἐρανίζεται περικοπὰς ἔστω καὶ *ἀσκόπως* ἀλλὰ χάριν ἐπιδείξεως, ὡς ἐπὶ τῆς προκειμένης περιπτώσεως, ὅπως δῆλα δὴ δείξῃ ὅτι καίτοι παρανόμως καὶ ἀναξίως ἐνεσφενδονίσθη ἐπὶ καθηγετικῆς ἕδρας, οὐχ ἧττον δύναται νὰ κρίνῃ τοὺς διὰ νομίμων μέσων ἐξαιτουμένους τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίαν, παραινῶ, λέγω, αὐτὸν νὰ ἐκλέγῃ συγγραφεῖς, οἵτινες ἐννοῦσι τὴν σημασίαν τῶν παρ' αὐτῶν δημοσιευομένων καὶ εἰδικώτερον νὰ ἐννοῇ αὐτὸς οὗτος τὴν σημασίαν τῶν ἐν ταῖς περικοπαῖς ταύταις ἐκτιθεμένων. Οὕτω λ.χ. ὁ Rizat (ἄσημος συγγραφεύς), ὃν πρῶτος ὁ κ. Γ, ἀναφέρει, ἴσως διότι τὸ ἐγχειρίδιον τούτου ἐσχάτως (1881) ἐδημοσιεύθη, ἐν ᾧ καὶ μετὰ τὴν περικοπήν, ἣν ἠρανίσθη ὁ κ. Γ. ὁμολογεῖ ὅτι «il est bien préférable de ne voir dans le rhumatisme pendant l' écoulement qu' *une simple coincidence* (σελ. 483)· τοὐναντίον δ' ἀποδεχόμενος τὸ δόγμα τῆς εἰδικῆς φύσεως τῆς βλεννορροίας (σ. 433) λέγει ἐν σελ. 435 «*Les complications générales* de la blennorrhagie sont le rhumatisme, les arthrites etc. Ἐὰν ὁ κ. Γ. δὲν ἐννοῇ ὅτι ὁ κ. Rizat ἀναιρεῖ ἐν σελ. 435 ὅ,τι λέγει ἐν σελ. 483, τότε θεωρεῖ τὴν *σύμπτωσιν* ὁμοίαν τῇ *ἐπιπλοκῇ* καὶ δὴ *τῇ καθολικῇ*, ὅπερ ἰατρικῶς ἀνυπόστατον. Ὁ Zeissl ἐπ' ἴσης οὐδαμῶς παραδέχεται τὴν γνώμην τοῦ Fournier φρονεῖ τοὐναντίον τάδε· «Es gehœrt also der Tripperrheumatismus in Beziehung seiner Genese zu den vielen uner klarbaren Vorgængen in menschlichen Organismus.» (σελ. 141 μν. τοπ.)· ὁ συγγραφεὺς δ' οὗτος ἀντιτάσσεται μάλιστα ρητῶς κατὰ τῆς γνώμης τοῦ Fournier λέγων «Der Ansicht *Fournier's* den Trippergelenksrheumatismus als Reflexerscheinung hinzustellen, *kœnnen wir nicht beipflichten*; wir kennen nur Reflexerscheinungen auf den Nervenbahnen, sie erzeugen Schmerzen, Contractionen, Zuchungen, mit einem Worte nervœse Zufælle, *für entzündliche Vorgænge dürfte die Reflexhtætigkeit keine Erklærung abgeben*» (σελ. 142 τόμ. Α'.). Ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι τῇ ἀνακλαστικῇ ἐνεργείᾳ τῶν νεύρων δύναται νὰ ἐπέλθῃ παράλυσις τῶν ἀγγειοκινητικῶν νεύρων καὶ ὅτι κατὰ τὴν παράλυσιν ταύτην δὲν εἶναι ποσῶς ἀπίθανος, ἐπὶ ὡρισμένων περιπτώσεων (ἴδε διατρ. σελ. 27), ἡ ἐγκατάστασις βλαβῶν περὶ τὴν θρέψιν καὶ δὴ «γαστροἐντερικῶν ἐξελκώσεων, αἱμορραγικῶν ἐν τοῖς ἄρθροις ἐκχύσεων, κλ.» (ἴδε *Lussana*. Fisiologia uman. parte terza. 1881 σ. 226), οὐδαμῶς θεωρῶ ἐπαρκὲς τὸ ὑπὸ τοῦ Zeissl ἀντιτασσόμενον ἐπιχείρημα κατὰ τῆς θεωρίας τοῦ Fournier· δι' ὃ καὶ ἴδια ἐπιχειρήματα ἀντέταξα κατ' αὐτῆς· ἀλλ' ὅμως ἀνέφερα τὴν περικοπὴν ταύτην τοῦ Zeissl, ὅπως δείξω ὅτι ὁ κ. Γ. οὐδαμῶς ἠννόησε τὸν συγγραφέα τοῦτον, διότι ὅταν οὗτος λέγῃ «Wir schliessen daher mit Fournier κλ. παραδεχεται πρὸς στιγμὴν τὴν γνώμην τοῦ Fournier, ὅπως συστηματικώτερον ἀναιρέσῃ αὐτήν.

Ὁ αὐτόκλητος διδάσκαλος μετὰ τὴν λίαν εὔστοχον ταύτην ἔκθεσιν τῆς ἐπικρατούσης ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἰδέας περὶ βλεννορροϊκοῦ ρευματισμοῦ, ἐπιλαμβάνεται ἐπὶ τέλους τῆς ἐπικρίσεως τοῦ τελευταίου κεφαλαίου τῆς διατριβῆς ἡμῶν λέγων·

«Τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον κεφάλαιον ἀποκλειστικῶς

»διαλαμβάνει περὶ ἰδίας θεραπείας, ἣν ὁ συγγραφεὺς με-»τεχειρίσθη μετ' ἐπιτυχίας κατὰ τῆς ὀξείας βλεννορροίας »εἰς 19 περιπτώσεις, ἃς συνοψίζει. Ἡ θεραπεία αὕτη »συνίσταται εἰς ἄφθονον ὑδατοποσίαν, ἀκινησίαν καὶ εἰς »τὴν χρῆσιν δύο ἢ τριῶν ἐνέσεων καθ' ἑκάστην ἐκ δια-»λύσεως ἀμύλου ὀρύζης (sic). Καὶ περὶ μὲν τοῦ λυσιτε-»λοῦς τῆς θεραπείας ταύτης ἀπέχομεν νὰ ἀποφανθῶμεν, »ὡς μὴ ὑποβαλόντες αὐτὴν ὑπὸ δοκιμασίαν, ἐκφράζομεν »δὲ μόνον ἀπορείαν πῶς ὁ συγγραφεὺς κατώρθωσε νὰ ᾖνε »τόσον εὐτυχής, ὅπως εἰς 19 περιπτώσεις ἐπιτύχῃ τὴν »θεραπείαν καὶ ἐντὸς τοσούτου βραχέος διαστήματος ἀ-»σθενείας, ἥτις συνεχέστατα διαιωνίζεται ἐν τῇ πράξει »τοσοῦτον ἐπίμονος κατὰ τῶν ποικιλωτέρων καὶ λογι-»κωτέρων μέσων ἀνθισταμένη.

»Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀρκοῦσι, νομίζω κύριοι, ὅπως δόσωσι ὑμῖν »ἰδέαν περὶ τῆς διατριβῆς, ἧς τὴν κρίσιν μοὶ ἀνεθέσατε.»

Ὁ κ. Γ. ἐν τῇ διακρινούσῃ αὐτὸν ἐν τοῖς προηγουμένοις ἐπιπολαιότητι δὲν παραλείπει καὶ ἐν τῇ δε τῇ καθ' ἡμῶν κρίσει περὶ θεραπείας τῆς ὀξείας βλεννορροίας νὰ παράσχῃ δεῖγμα τῆς ἀμαθείας αὐτοῦ. Ὀλίγα δὲ ἀρκοῦσι πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λόγων ἡμῶν. Ὁ κ. Γ. πρὶν ἢ *ἐκφράσῃ ἀπορίαν* περὶ τῶν ἐπιτευχθέντων παρ' ἡμῶν θεραπευτικῶν ἀποτελεσμάτων, ὤφειλε νὰ σπουδάσῃ τὰ τῆς ὀξείας βλεννορροίας ὑπό τε προγνωστικὴν καὶ θεραπευτικὴν ἔποψιν· ἃς μάθῃ λοιπὸν ἤδη ὅτι ἡ ὀξεῖα βλεννόρροια συνηθέστατα ἰᾶται δι' ἁπλουστάτων μέσων καὶ ἐν βραχεῖ χρόνου διαστήματι, ὅπερ δὲ ἤκουσε περὶ διαιωνίσεως καὶ ἀντιστάσεως κατὰ παντοίων θεραπευτικῶν μέσων ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῆς χρονίας βλεννορροίας, περὶ ἧς οὐδαμῶς πρόκειται· πρόκειται τοὐναντίον «περὶ θεραπείας κατὰ τῆς ὀξείας βλεννορροίας» καθ' ἃ καὶ ὁ κ. Γ. γράφει· τούτου τεθέντος πάντες οἱ συγγραφεῖς συμφωνοῦσιν ὅτι ἡ ὀξεῖα βλεννόρροια ἰᾶται εὐκόλως. Οὕτω λ. χ. ὁ Zeissl ἀποφαίνεται σαφέστατα περὶ τοῦ εὐιάτου ταύτης λέγων τάδε· «Was wir vor nahezu 20 Jahren sagten, wiederholen wir auch heute: *Würden sich die Tripperkranken der strengen Ruhe befleissen, sich mit einer reizlosen Diæt begnügen und dabei tæglich mehrere Stunden kalte Ueberschlæge auf die Geschlechtstheile und das Perinæun in Anwendung bringen, so würden die meisten Tripper ohne injectionen oder innerliche Medicamente, oder doch nur mit geringer Nachhülfe innerbald 4 — 6 Wochen schwinden*» (σελ. 33 μν. τ.) πρβ. καὶ *Ledenganck*. Guérison spontanée de la blennorrhagie. (Annales de dermatologie etc. σελ. 370 1872. Paris.) Οἱ Bellhomme καὶ Martin λέγουσιν ἐπ' ἴσης «La durée habituelle d' une blennorrhagie combattue par des moyens thérapautiques convenables est d' environ quatre à six septénaires» (μν. τ. σελ. 57). Περιττὸν δὲ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ διάρκεια αὕτη εἶναι μέσος ὅρος· διότι ὑπάρχουσιν ὡς γνωστὸν πλεῖσται περιπτώσεις *ὁριστικῆς* ἰάσεως τῆς βλεννορροίας μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς τῇ χρήσει κηρίων ἐκ κακκάου μετὰ ἰδοφορμίου καὶ αἰθερίου ἐλαίου τοῦ εὐκαλύπτου· (ἴδε περὶ τούτου *Waston Cheyne*. A new method of arresting gonorrhœa. (Brit. med. journ. σ. 124. n° 24. 1880.) πρβλ. προσέτι καὶ τὰ περὶ ἐνέσεων διὰ χλωριάλης Bull. de Thérapeutique 1880 σ. 224)· οὕτω λ. χ. ἐν ταῖς παρ' ἡμῶν ἀναφερομέναις περιπτώσεσι κατὰ μίαν μόνην (τὴν γ'.) ἐπετεύχθη ἡ ὁριστικὴ ἴασις κατὰ τὴν 14ην περίπου ἡμέραν, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς ἡ διάρκεια τῆς νόσου ἦτο διπλασία περίπου ταύτης ἢ ἔτι μείζων, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς περιγραφῆς (σ. 49-51).

Ἡ ὀξεῖα λοιπὸν βλεννόρροια κατὰ τοὺς συγγραφεῖς ἰᾶται εὐκόλως καὶ ἐντὸς βραχέος διαστήματος (4-6 ἑβδομ.) ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως αὐτῆς· τοὐναντίον δὲ οὐδεὶς τῶν συγγραφέων ἀρνεῖται ὅτι *ἡ χρονία βλεννόρροια* ἡ δὴ λεγομένη *στρατιωτικὴ σταγὼν* εἶναι πολλάκις λίαν δυσίατος· οὕτω λ. χ. ὁ Jullien λέγει ὅτι αὕτη διαρκοῦσα πολλάκις ἐπὶ ἔτη ἀνθίσταται εἰς πᾶν θεραπευτικὸν μέσον. «La blennorrhée est une maladie grave et d' abord sa durée est indeterminée il n' est pas rare de rencontrer de blennorrhées qui ont resisté deux, trois, cinq, dix même ans à toute thérapeutique». (σελ. 8[illegible])· ἐν ᾧ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς περὶ ὀξείας βλεννορροίας λέγει· «La blennorrhagie n' est pas par elle-même une affection grave.» σ. 46.

Ὁ κ. Γ. ὅμως, λέγων ὅτι ἡ ὀξεῖα βλεννόρροια συνεχέστατα διαιωνίζεται ἐν τῇ πράξει «*τοσοῦτον ἐπίμονος κατὰ τῶν ποικιλωτέρων καὶ λογικωτέρων μέσων ἀνθισταμένη*,» φορᾶται καταφανῶς ἀγνοῶν τὰ περὶ τῆς προγνώσεως τῆς παθήσεως ταύτης· οὐδαμῶς ὅμως καθαπτόμεθα αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ, διότι ὁ Ὀθωμανὸς συγγραφεὺς Ῥιζᾶ πασσᾶς, ὃν ἔχει ἀνὰ χεῖρας *λησμονεῖ* ν' ἀναφέρῃ τὰ περὶ διαρκείας τῆς ὀξείας βλεννορροίας· οὐχ ἧττον κατορθοῖ, ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ ὅπερ ἀπαρτίζει περὶ χρονίας βλεννορροίας νὰ διατυπώσῃ τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ τελευταία αὕτη πάθησις εἶναι δυσίατος καὶ *ἀτελῶς μὲν, ὡς εἰκὸς*, καὶ *ἀφελῶς* λέγει ἐπὶ τὸ *γραφικώτερον* τάδε (κεφ. IV. Blennorrhée σελ. 491) «Les malades saisissent leur seringue se donnent une injection;

l' écoulement s' arrête pendant un ou deux jours ; ils se croient guéris, recommencent leurs excès: l' écoulemeut ne reparaît pas encore ; par prudence κλ. Nouvelle injection nouveaux excès ; et ainsi de suite quelquefois pendant un, deux, trois ans et même plus. Il y en a qui ne voyagent jamais sans leur seringue. Mais d' autres finissent par ne plus prêter attention *à leur blennorrhée*... D' autres, au contraire se soignent sérieusement et malgré cela l' écoulement ne disparaît pas.» Ταῦτα διεξελθὼν ὁ κ.Γ., ἔχων ἀφ' ἑτέρου ἁπλῶς ἀκούσει, ὡς πᾶς μὴ ἰατρὸς δύναται νὰ ἀκούσῃ, περὶ «διαιωνισμοῦ βλεννορροιῶν» ἐνόμισεν ἁρμόδιον νὰ ἐφαρμότῃ τὰς γνώσεις του ταύτας καὶ ἐν τῇ καθ' ἡμῶν κρίσει αὐτοῦ περὶ *ὀξείας* βλεννορροίας. Ἐννοεῖ λοιπὸν ἤδη ὅτι ὅπερ ἤκουσε δὲν ἔχει ἀπόλυτον ἐφαρμογήν: τὰ περὶ «διαιωνίσεως» ἐν τῇ βλεννορροίᾳ οὐδαμῶς *ἐφαρμόζονται ἐπὶ τῆς ὀξείας μορφῆς*, ἀλλ' ἐπὶ τῆς χρονίας, περὶ ἧς δὲν πρόκειται ἐν τῇ διατριβῇ ἡμῶν. Ἡ χρονία βλεννόρροια, κ. Γ. εἶναι ἡ νωθρὰ ἐκείνη πάθησις περὶ ἧς λέγει ὁ διδάσκαλος τῆς χειρουργικῆς Gosselin «l'uréthrite est parfois très difficile à constater. On l'observe un jeur, puis il peut se passer plusieurs jours avant qu'on ne la retrouve (Dict. deméd. et de chirurgie. T. 5. σ. 131). Ἡ τελευταία αὕτη πάθησις παρέχει ὅλως ἰδίαν πορείαν καὶ πρόγνωσιν κλ. δι' ὃ οἱ συγγραφεῖς οὐ μόνον ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ περιγράφουσιν αὐτὴν ἀλλὰ καὶ δι' ἰδιαιτέρου ὀνόματος (gleet, nachtripper, blennorrhée ἢ goutte militaire) ὁρίζουσιν, ὅπως οἱ μὴ ἁπλούστεροι συγχέωσιν αὐτὴν μετὰ τῆς ὀξείας βλεννορροίας, ἣν καλοῦσι gonorrhœa, Tripper, blennorrhagie. Ἑπομένως καὶ ὁ κ. Γ. μανθάνει ὅτι οὐδαμῶς ὀφείλει νὰ συγχέῃ τὴν χρονίαν βλεννόρροιαν μετὰ τῆς ὀξείας ὑπὸ προγνωστικὴν ἔποψιν. —

Ὁ κ. Γ. συνοδεύει διὰ σαρκαστικοῦ μορίου τὴν ἀναγραφὴν τοῦ θεραπευτικοῦ μέσου, οὗ ἐποιησάμεθα χρῆσιν· ἀλλὰ πρὸ τούτου ὤφειλε νὰ γιγνώσκῃ, ὅπερ οὐδεὶς ἰατρὸς ἀγνοεῖ, ὅτι ἐν τῇ θεραπείᾳ καὶ τῆς ὀξείας βλεννορροίας ἐγένετο χρῆσις μετ' εὐαρέστων ἀποτελεσμάτων τοῦ βισμουθίου (ἴδε περὶ τούτου συγγράμματα Ἀφροδισιολογίας καὶ Φαρμακολογίας καὶ ἀκριβεστέραν βιβλιογραφίαν ἐν τῷ περὶ ὀξείας βλεννορροίας κεφαλαίῳ ἐν Martin et Bellhomme σελ. 569 ἐν Jullien σελ. 77 καὶ 78 κλ.). Ἡ χρῆσις δὲ τοῦ βισμουθίου περιέπεσεν εἰς ἀχρηστίαν ἐν τῇ θεραπείᾳ τῆς βλεννορροίας, τὰ μὲν διότι τὸ φάρμακον δὲν εἶναι πάντοτε χημικῶς καθαρόν· τὰ δὲ, διότι παρετηρήθησαν περιπτώσεις, καθ' ἃς ἐπὶ τῷ βισμουθίῳ ἀπετελέσθησαν ἐν τῇ οὐρήθρᾳ λιθώδη συγκρίμματα ἐπενεγκόντα ἄλγος δεινὸν κατὰ τὴν οὔρησιν καὶ παρόξυνσιν τῆς νόσου. Ἡ ἀνυσιμότης τοῦ βισμουθίου ἐν τῇ βλεννορροίᾳ ὀφείλεται τῷ ἀδιαλύτῳ τοῦ φαρμάκου ἐν τῷ ὕδατι· διότι οὕτω μετὰ τὴν ἔνεσιν τὸ βισμούθιον ἐπικάθηται ἐπὶ τῆς φλεγμαινούσης βλεννομεμβράνης τῆς οὐρήθρας σκέπον καὶ ἐλαφρῶς στύφον αὐτήν. Τὸ τῆς ὀρύζης ἄμυλον: ἡ συνήθης τουτέστιν κόνις πρὸς λευκανσιν τοῦ προσώπου, ἀδιάλυτος καὶ αὕτη οὖσα ἐν ὕδατι, ἐλαφρῶς στύφουσα καὶ σκεπάζουσα κατὰ τὰ ἐν τῇ Φαρμακολογίᾳ πασίγνωστα εἶναι ἀνάλογος τῷ βισμουθίῳ· πλεονεκτεῖ δὲ τούτου ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, ἅτε χημικῶς καθαρὰ πάντοτε οὖσα καὶ μὴ ἀπεργαζομένη συγκρίμματα. Λογικώταται λοιπὸν καὶ ἐπιστημονικώταται αἱ ἐκ τῶν προτέρων σκέψεις ἡμῶν πρὸς χρῆσιν τοῦ τῆς ὀρύζης ἀμύλου ἐν τῇ θεραπείᾳ τῆς ὀξείας βλεννορροίας.

Ταῦτα ἀρκοῦσι κ. Γ. *ὅπως δώσωσι καθαρωτάτην ἰδέαν* περὶ τῶν ἰατρικῶν σου γνώσεων καὶ περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς σου ἐν γένει μεθόδου· ἐγνώσθη δὲ ἤδη σαφῶς, διὰ τῶν προηγουμένων, ὅτι ὅπως ἤθελες κατορθώσει νὰ ἐννοήσῃς τὰ παρ' ἐμοῦ γραφόμενα, ἦτο ἀνάγκη νὰ προτάξω σύντομον *δημῶδες* (ἄνευ ἰατρικῶν ὅρων) ἐγχειρίδιον ἀφροδισίων παθῶν καὶ στοιχειώδεις τινας γνώσεις τῆς ἰατρικῆς λ. χ. τὰ περὶ ἰατρικῆς μεθοδολογίας κ.λ.

Ἐξαιτοῦμαι συγγνώμην παρὰ τῶν ἰατρῶν ἐὰν προέβην ἐπὶ τὴν ἀνασκευὴν *μωρολογημάτων* ἀμαθεστάτου καὶ ἀστοιχειώτου· καθ' οὗ ἤθελον ὅλως ἀπαξιώσει ν' ἀντιταχθῶ ἐὰν *ἡ αὐθαιρεσία* καὶ *ὁ ρουσφετισμὸς* δὲν ἔρριπτον αὐτὸν ἐπὶ καθηγετικῆς ἕδρας. Ὑπουργός τις συμπατριώτης σου, *μὴ ἰατρὸς*, ὁμολογουμένως διακριθεὶς ἐπὶ ἐξαιρετικῇ ἀγαθότητι σὲ ἠδύνησεν καὶ δίκην ἀθύρματος σοὶ ἐνεχείρησε διορισμὸν καθηγητοῦ· ἀπατᾶσαι ὅμως κ. Γ. ἐὰν νομίζῃς τῷ ὄντι ὅτι εἶσαι καθηγητὴς, ἐκτὸς ἐὰν καθηγητὰς ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ σου πατρίδι ὀνομάζουσι τοὺς περὶ τὴν ἐπιστήμην ἀστοιχειώτους καὶ ἐπὶ ἀφελείᾳ διακρινομένους. *Ποῦ βασιζόμενος* δὲ τολμᾷς *εἰσέτι* νὰ κατέχῃς ἕδραν καθηγητοῦ, κατ' ἰσχυρότερον δὲ λόγον πῶς ἀνέλαβες τὴν εἰσήγησιν διατριβῆς ἀντὶ κρίσεων ἐξενεγκὼν μωρολογίας καὶ οἰκτρὰν ἀμάθειαν ἐπιδειξάμενος;

Σύ, ἀσημότατε, *ὁ μὴ τολμήσας τὴν τῆς ὑφηγεσίας δ κιμασίαν νὰ ὑποστῇς, ὅστις οὐδέποτε ἠδυνήθης νὰ δημοσιεύσῃς οὐδὲ μετάφρασιν ἰατρικοῦ ἔργου*, ἀλλ' ἐσαγήνευσας τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀτυχοῦς ὑφηγητοῦ Σκιαδαρέσῃ προορισθὲν παμψηφεὶ ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς Σχολῆς δικαίωμα καὶ προὐκάλεσας προώρως τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρὸς τούτου, πικρὰν ἤδη πικροτάτην ὑφίστασαι δοκιμασίαν τοῦ ἀνοσιουργήματός σου: Καί τοι πρὸ πολλῶν ἤδη μηνῶν ὁ ἀποθανὼν συμπατριώτης σου ὑπουργὸς ἐξηυτέλισε διὰ σοῦ τὴν ἕδραν τῆς εἰδικῆς χειρουργικῆς, ἐκλαβὼν τὸ Πανεπιστήμιον ἀντὶ Βλακοκομείου, δὲν ἠδυνήθης νὰ ποιήσῃς ἔναρξιν τῶν λεγομένων παραδόσεών σου ἢ κυριολεκτικώτερον τῶν πρὸς τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν ἐμπαιγμῶν σου, εἰμὴ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν· ἤδη δὲ, *ἀντὶ ἀκροατηρίου εὑρίσκεις ἕνα ἢ δύο μαθητὰς ἢ ἀντὶ μαθητῶν εὑρίσκεις θραυία!* ἀπέρχεσαι δὲ κατησχυμένος ἐκ τῆς αἰθούσης ἐκείνης, ἐν ᾗ οὐ μόνον πᾶσαι αἱ θέσεις ἦσαν κατειλημμέναι, διδάσκοντος τοῦ ἐπιφανοῦς καθηγητοῦ Ἀρεταίου, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ διάδρομοι. (Ὁ θέλων νὰ πεισθῇ ἀκριβέστερον περὶ τῆς ἀληθείας τῶν παρ' ἡμῶν λεγομένων, ἂς μεταβῇ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον κατὰ τὴν ὥραν καθ' ἣν νομίζει, ὅτι διδάσκει ὁ αὐτοχειροτόνητος διδάσκαλος.)

Κατενόησας λοιπὸν ὅτι οὐχὶ ἀτιμωρητεὶ διδάσκει τις ἀμάθειαν καὶ ἐπιδεικνύεται βλακίαν ἔστω καὶ ὑπὸ μαθητῶν κρινόμενος· *λάβε* λοιπὸν *ἰδέαν* καὶ δι' ἡμῶν ὅτι *οὐ παντὸς* τὸ ἐκφέρειν κρίσεις περὶ ἐπιστημονικῶν ἔργων. Ἀνασκευάσας *λέξιν πρὸς λέξιν ἅπασαν τὴν κατ' ἐμοῦ ἐπίκρισίν σου (σὲ προκαλῶ δὲ νὰ δημοσιεύσῃς ἐὰν παρέλειψά τι ἀνεξέλεγκτον ἐν ταῖς λεγομέναις κρίσεσί σου)*, σ' ἐχειραγώγησα νὰ ἐννοήσῃς ἀκριβέστερον τὴν περὶ τὸ κρίνειν οἰκτρὰν διανοητικὴν κατάστασίν σου καὶ τὰς περὶ τὴν ἰατρικὴν γνώσεις σου. Σοὶ παρέσχον τὸ ἐνδόσιμον ὅπως σαφέστερον ἐννοήσῃς τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐν τῷ προσώπῳ σου ἐξευτελίζεται ἤδη ἡ διδασκαλία τῆς εἰδικῆς χειρουργικῆς μηδαμῶς παρισταμένων ἐπὶ ταύτῃ μαθητῶν. — Ἐὰν ὡς ὄρον τοῦ πρακτικοῦ σου βίου κ. Γ. ἔθεσο τὴν θρασύτητα[1] καὶ τὴν πρὸς τὴν Ἐπιστήμην ὕβριν, ἠπατήθης οἰκτρῶς νομίσας ὅτι δύνασαι νὰ στραφῇς καὶ κατ' ἐκείνου, οὗτινος τὰ πρωτότυπα πειράματα καὶ αἱ θεωρίαι ἀναγράφονται ὑπὸ τοῦ Wirchow, ὑπὸ τοῦ Smidt, τοῦ Laborde, Frank, Ed. Fournié καὶ ἄλλων (ἴδε βιβλιογρ. ἐν τῇ σημειώσει τοῦ ἀναδημοσιευθέντος προλόγου ἡμῶν) καὶ διδάσκονται ἐν ταῖς ἰατρικαῖς Σχολαῖς τῆς Ἑσπερίας. Ἐὰν ἐκεῖνος, ὃν ἐνόμισας ὅτι δύνασαι νὰ ἐπικρίνῃς, δὲν ἐπτοήθη νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἰδέας αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βιολογικῆς ἑταιρίας καὶ τῆς ἰατρικῆς Ἀκαδημίας τῶν Παρισίων ἐπὶ 16 συνεχεῖς συνεδριάσεις (ἴδε μν. βιβλιογρ.) ἀντιτασσόμενος κατὰ τῶν μορφωτῶν τῆς νεωτέρας ἰατρικῆς: κατὰ τοῦ Bouillaud, Scoda, Marey, Chauveau κλ. ὤφειλες νὰ ὑποπτεύσῃς ὅτι πρὸς οὐδὲν ἤθελε λογισθῇ ὅπως ρίψῃ ἀπὸ σοῦ τὸ προσωπεῖον καὶ ἀναφανῇ οὕτω ἐν πάσῃ καθαρότητι προσωποποιημένη ἀσημότης, ἐπιπολαιότης καὶ ἀμάθεια.

[1]) Οὕτω μανθάνομεν ὅτι ἐσχάτως ὁ κ Γαλβάνης συνήνεσεν ἵνα διαταχθῇ ἡ παῦσις τοῦ καθηγητοῦ κ. Ζίννη ἀπὸ τοῦ Ὀρφανοτροφείου, ὅπως ἀντὶ τοῦ διακεκριμένου παιδιάτρου μισθοδοτῆται ἡ αὐτοῦ ἀσημότης· οὕτω δὲ παύσεως βεβαίας ἐπικειμένης, ὡς ἐκ τοῦ παρανόμου διορισμοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως ἀκροατηρίου μισθοδοτῇ καὶ οὗτος ἀνέτως ἀκροατάς τινας παρατείνων ἐπί τ να ἔτι χρόνον τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ρουσφετικὴν ὕπαρξίν του!

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΗΘΩΝ ΚΑΙ ΕΘΙΜΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΣΕΒΕΔΙΚΟΥ

ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΔΩΡΙΔΟΣ[1]

Πατρίς μου εἶναι ὁ Σεβεδῖκος, χωρίον κείμενον πρὸς Δ. τῆς πρωτευούσης τῆς Δωρίδος Λιδωρικίου, ἀπέχοντος μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἔχοντος κατοίκους 265 ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ποιμενικὴν κυρίως. Οἱ μεγάλοι τῇ ἡλικίᾳ ὄντες (οἱ γέροντες) ὁμολογοῦσιν, ὅτι οἱ τοῦ παλαιοῦ καιροῦ ἄνθρωποι συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς σήμερον τυγχάνουσιν διαφέροντες, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν πολὺ τίμιοι, φιλόξενοι, ἀφιλοκερδεῖς, θρησκευτικοὶ καὶ ἐν γένει ἀγαθοὶ τῇ καρδίᾳ, ἐν ᾧ οἱ σήμερον εἰσὶν ὅλως ἀντίθετοι, δηλονότι ἐπικρατεῖ ἀπιστία,

[1]) Τὴν ἀνωτέρω διατριβὴν περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τοῦ χωρίου Σεβεδίκου ἔδωκεν ἡμῖν φίλος καθηγητής· ἀσμένως δὲ καταχωρίζομεν αὐτήν οὐ μόνον διότι εἶναι ἔκθεσις μαθητοῦ β'. τάξεως γυμνασίου πτωχοῦ μέν, ἀλλὰ εὐφυοῦς καὶ ἐπιμελεστάτου, ἀλλὰ καὶ διότι περιέχει ἔθιμα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, τὰ ὁποῖα χρέος νομίζομεν νὰ διασώσωμεν ἐκ τῆς καταστροφῆς διὰ τῆς δημοσιεύσεως. Ὁ φίλος ἡμῶν καθηγητής, οὗ κατ' ἐντολὴν ἀποσιωπῶμεν τὸ ὄνομα, ὑπεσχέθη ἡμῖν νὰ δώσῃ καὶ ἄλλας ἐκθέσεις τῶν μαθητῶν του, οὓς πολὺ φρονίμως συνειθίζει εἰς τὸ ἐκθέτειν τὰς ἰδέας καὶ σκέψεις των καὶ ἐπὶ ὡρισμένων μὲν θεμάτων, ἅτινα ὁ ἴδιος δίδει, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γενικῶν, ἀφήνων αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ ἐκλέξωσι τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐκθέσεώς των.

φθόνος, κερδοσκοπία, καὶ ἔφθασαν εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε ὁ εἷς συγγενὴς νὰ κλέπτῃ τὸν ἄλλον. Παράγει δὲ τὸ χωρίον τοῦτο, καὶ ἐν γένει ἡ ἐπαρχία Δωρίδος, δημητριακοὺς καρπούς, ἀραβόσιτον, σῖτον, κριθήν, ἔτι δὲ τυρόν, βούτυρον, ὀπωρικὰ διάφορα, ἀπίδια, μῆλα, βερίκοκκα, κορόμηλα, ροδάκινα, πεπόνια κλπ. Εἰς δὲ τὰ παράλια μέρη, ὡς εἰς Βιτρινίτσαν καὶ Κίσσι ἡ, γονται ἐλαῖαι καὶ ἔλαιον.

ΠΕΡΙ ΓΑΜΩΝ

Οἱ γάμοι γίνονται συνήθως ἡμέραν Κυριακὴν πολυειδῶς· τὴν τετάρτην τὸ ἑσπέρας ἀναπιάνουσι τὰ προζύμια εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ καὶ ῥίπτουσιν ἓν τουφέκιον καὶ λέγουσι *νὰ ζήσουν νὰ γηράσουν*.

Τὴν παρασκευὴν τὸ ἑσπέρας συναθροίζονται ἅπαντα τὰ κοράσια, στεργιάζουσι τὸν ῥουχισμὸν ἤτοι γοῖκον τῆς νύμφης, βάλλουσι λουλούδια, καὶ τραγῳδοῦσιν μετὰ χορῶν καὶ τυμπάνων.—Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν ἀντὶ νὰ προσκαλῶσι τὰς οἰκογενείας διὰ μπιλιέτων, στέλλουσιν εἰς μὲν τοὺς νέους καὶ τὰς νέας ἀνὰ πᾶσαν οἰκογένειαν ἀπὸ ἓν μῆλον μὲ γαρέφαλλα κεντημένον, ἢ ῥόϊδον καὶ κυδώνιον, εἰς δὲ τὰς γραίας καὶ τοὺς γέροντας προσφέρουσι μίαν τσίτσαν καὶ ἀφ' οὗ πίωσιν ἅπαξ τοὺς εὔχονται, αὐτὸ εἶναι τὸ σημεῖον τῆς προσκλήσεως. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν μετὰ τὴν Παρασκευήν, προετοιμάζονται ἅπασαι αἱ προσκεκλημέναι οἰκογένειαι ἀπὸ πρωΐας, τὴν δὲ ἑσπέραν πηγαίνουσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ἢ τῆς νύμφης, ὅπου συμπαθεῖ ἕκαστος, προσφέρουσιν ὡς δῶρον ἓν ψωμίον μὲ διάφορα κεντήματα, ἐν εἴδει χριστοψώματος, μίαν ἢ δύο ὀκάδας οἶνον, καὶ ὅστις δύναται ἓν τεμάχιον κρέας, δειπνοῦσιν ἅπαντες ὁμοῦ καὶ τραγῳδοῦσι μέχρι τοῦ μεσονυκτίου.—Καὶ εἰς μὲν τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ πηγαίνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παιδάρια, τὸν ξυραφίζουσιν δὲ τρία, ὄχι ὀρφανά, τὸν βάλλουσι καὶ κάθηται ἐπάνω εἰς κοφίνιον, γαλίκα καλούμενον, καὶ τραγῳδοῦσιν:

«Ἀνάχλα ξυραρίστε παιδιά μου τὸ γαμβρί μας
«Μὲ τὰ ξυράφια τὰ χρυσᾶ, εἶναι μοναχογιός μας.»

Μετὰ ταῦτα κατασκευάζουσιν ἓν εἶδος φλάμπουρον καλούμενον, ὁμοιάζον μὲ σημαίαν, καὶ θέτουσιν εἰς τὸ ἄκρον μετὰ τὸ μεταξωτὸν καραμάνδηλον δύο μῆλα, καὶ εἰς τὸ ἔπακρον ἓν ῥόϊδον, τὰ αὐτὰ λέγοντες ᾄσματα. Εἰς δὲ τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, συναθροίζονται κοράσια καὶ ἀλείφουσι τοὺς ὄνυχας καὶ τοὺς κόμπους τῶν χειρῶν μὲ εἶδός τι βαφῆς (κινὰ) καὶ τραγῳδοῦσι τὸ ἑξῆς:

«Εὐχήσαί μ' μάναμ' εὐχήσαί μ' στοὺς πρώτους μου κινάδες.
«Τὴν εὐχήμ' νἄχῃς παιδάκι μου εἰς τοὺς πρώτους σου κινάδες.
«Κι' ὅσον 'μπορεῖς ὁμόνοια, εὐτυχῆς γιὰ νὰ γηράσῃς,
«Νὰ ζήσῃς χρόνους ἑκατὸν νὰ τοὺς καλοπεράσῃς.»

Τὴν Κυριακὴν λίαν πρωΐ συνοδεύουσι τὴν νύμφην πολλὰ κοράσια μέχρι τῆς βρύσεως ᾄδοντα τὸ ἑξῆς ᾆσμα:

«Ἀπ' τὴν πόλιν καταβαίνω καὶ σὲ περιβόλι μπαίνω,
«Βρίσκω εὔμορφα κορίτσια, λεμονιαῖς καὶ κυπαρίσσια.
«Βρίσκω καὶ μηλιὰ στὴ μέση, ποῦ βεργολιγᾷ νὰ πέσῃ.»

Ἡ δὲ νύμφη ἀφοῦ νιφθῇ, ῥαντίζει τὰ κοράσια, εἰς δὲ τὴν ἐπιστροφὴν λαμβάνει ἄλλο ὕδωρ, τὸ φέρει εἰς τὴν οἰκίαν της, ἔνθα ῥίπτει καὶ νίπτονται οἱ γονεῖς της.

Μετὰ τὴν λειτουργίαν γίνεται ἡ στέψις, ὅτε ῥίπτουσιν ἀρκετά, συνήθως τρία τουφέκια, ἔξωθεν τῆς ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὸ τέλος, ὅταν πρόκειται νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, πολλὰ ὁμοῦ κοράσια ᾄδουσι τὰ ἑξῆς:

«Ἔχετε γιὰ 'ψηλὰ βουνὰ καὶ κάμποι μὲ τὰ φύτρα.
«Καὶ πέστε τῆς μανούλας μου δὲν ἔρχομ' ἄλλη νύκτα·
«Γελᾷς, γελοῦν τὰ δένδρα καὶ ἀνθίζουν τὰ κλαργιά,
«Καὶ λουλουδίζ' ὁ τόπος ἀπὸ τὴν εὐμορφιά.
«Τὴν στράτα στράτα πάγω μαζεύοντα λουλούδια,
«Πιάστηκε ἡ ἀγάπη μου μὲ γέλοια, μὲ τραγούδια.»

Ἔρχονται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ἀλλ' ἅμα φθάσωσιν εἰς τὴν θύραν, παρουσιάζεται ἡ πενθερὰ μὲ μίαν κοῦπαν μέλι ἀναμεμιγμένον μὲ *σοῦμπρα* καρυδίων, λαμβάνει μὲ τὸν δάκτυλόν της ἓν *σοῦμπρον* ἠλειμμένον μὲ μέλι καὶ δίδει εἰς τὸν γαμβρόν, καὶ ἐὰν τῆς δοθῇ εὐκαιρία, καὶ τὴν ἀφήσουν οἱ περὶ τὸν γαμβρόν, ὅπερ ἀδύνατον, διότι προσβάλλεται ὁ γαμβρός, τὸν βαρεῖ καὶ μίαν μπάτσαν εἰς τὰ μοῦτρα διὰ νὰ ἀγαπᾷ δῆθεν τὴν νύμφην, καὶ τὸ ὑπολειπόμενον μέλι τὸ διανέμει εἰς τὸν νουνὸν καὶ εἰς ἄλλους.

Ἀφοῦ εἰσέλθωσιν μέσα εἰς τὴν οἰκίαν ἅπαντες, πηγαίνει ὁ ἀδελφὸς τοῦ γαμβροῦ καὶ φορεῖ εἰς τὴν νύμφην τὰ παπούτσιά της. Εἶτα, ἐὰν εἶναι ἐξ ἄλλου χωρίου, γευματίζουσι, τραγῳδοῦσι καὶ κατόπιν ἀναχωροῦσιν, ἐὰν δὲ εἶναι ἐκ τοῦ ἰδίου χωρίου, φορτόνουσι τὰ ῥοῦχα τῆς νύμφης εἰς ζῷα, καὶ εἷς τῶν συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ λαμβάνει μίαν μαξιλάραν, τὴν περνᾷ εἰς τὴν *μάσιαν* καὶ προπορεύεται μετ' ἐκείνου, οὗτινος κρατεῖ τὸ φλάμπουρον· φθάνων δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, παραδίδει τὴν μαξιλάραν εἰς τὴν πενθεραν καὶ λαμβάνει παρ' αὐτῆς ἕν, ἢ δύο, ἢ καὶ τρία φράγκα. Κατόπιν φθάνει τὸ συμπεθερικὸν μὲ τὸν νύμφην ἐλθοῦσαν ἔφιππον. Εἰς τὸν ἐξώστην τοῦ γαμβροῦ βγαίνει μία συγγενής του κρατοῦσα ἓν κόσκινον ἢ ἓν πιάτον περιέχον βαμβάκιον, ὀρύζιον ἢ καὶ κομφέτα, καὶ τὰ σπείρει ἄνωθεν τῶν συμπεθέρων:

Τὰ κοράσια παρατεταγμένα εἰς τὴν αὐλήν, ἐνῷ ἡ νύμφη εἶνε ἔφιππος, τραγῳδοῦσι τὸ ἑξῆς:

«Καλῶς τους καλῶς ἔρχονται, καλῶς τοὺς συμπεθέρους
«Καλῶς τὴ νύφ' ποῦ φέρνουνε ἀπὸ καλοὺς γονέους.
«Νύφη, νύφη μὲ τὰ τέλια κι' ὁ γαμβρὸς μὲ τὰ κορδέλια.
«Πέτα μῆλο, πέτα ῥόδο, πέτα ὀρσερὸ σταφύλι.»

Ἡ νύμφη βγαίνει τρία μῆλα τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, καὶ ἀφοῦ προσκυνήσῃ τρεῖς φοράς, ῥίπτει ἀνὰ ἓν χωριστά, ἀλυπήτως, καὶ βαρεῖ εἰς τὸ στῆθος ἓν κοράσιον, κατόπιν σπάζει ἓν ψωμίον εἰς τὴν κεφαλήν της, καὶ ἐὰν μὲν τσακισθῇ περισσότερον κατὰ τὴν δεξιὰν χεῖρα, μέλλει νὰ γείνῃ περισσότερος σῖτος, ἐὰν δὲ κατὰ τὴν ἀριστεράν, περισσοτέρα κριθή. Κατόπιν καταβαίνει ἐκ τοῦ ἵππου διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν, ἅμα δὲ φθάσῃ εἰς τὴν θύραν ἐξέρχεται ὁ πενθερὸς βαστάζων μάχαιραν, τὴν ὁποίαν δίδει εἰς τὸν νουνὸν, ὅστις λέγει: *κόβω κόβω. Τί κόβεις;* τῷ λέγει ὁ πενθερός· *τῆς νύμφης τὴν ἀστέρα* (τὸ μέτωπον), λέγει ὁ νουνὸς τρὶς ἐπαναλαμβάνων· κατόπιν ἀφ' οὗ κόψῃ τὴν θύραν εἰς τέσσαρα μέρη, πρῶτον τὸ κάτω πορτόξυλον, δεύτερον τὸ ἄνω, τρίτον τὸ δεξιόν, καὶ τέταρτον τὸ ἀριστερόν, δίδει τὴν μάχαιραν εἰς τὴν νύμφην, ἥτις ἀφοῦ κόψῃ πάλιν τὴν θύραν εἰς τέσσαρα μέρη, τὴν θέτει ἐπάνω εἰς πορτόξυλον, πατᾷ ἐπάνω καὶ τότε εἰσέρχεται μέσα. Μετ' ὀλίγον γευματίζουσι, καὶ ἐνῷ εὑρίσκονται εἰς τὴν τράπεζαν, πηγαίνει ἡ νύμφη καὶ κερνᾷ ἅπαντας ἀνεξαιρέτως· εἰς δὲ τὸν νουνὸν καὶ μερικοὺς ἄλλους καλοὺς χαρίζει ἓν μανδήλιον, ἢ ἓν ζωνάριον, συνήθως καλούμενον ζῶσμα, τὴν εὔχοντα δὲ ἅπαντες· λαμβάνουσα δὲ ὀπίσω τὴν τσίτσαν λεγομένην καὶ φιλεῖ τὴν χεῖρα ἑνὸς ἑκάστου. Εἰς τὴν ἀναχώρησιν οἱ λαμβάνοντες ζώσματα, δίδουσι τῇ νύμφῃ κέρασμά τι εἰς ἀργυροῦν νόμισμα κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ζώσματος.—Μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς νύμφης, τοῦ νουνοῦ καὶ τριῶν ἢ τεσσάρων στενῶν συγγενῶν, ἔρχονται εἰς τὴν πρώην οἰκίαν τῆς νύμφης τὸ Σάββατον τὸ ἑσπέρας καὶ κάμνουσι τὰ κοινῶς λεγόμενα ἐπιστρόφια ἢ γυρίσματα. Κατόπιν ἀφοῦ παρέλθωσι καὶ ὀκτὼ ἀκόμη μετὰ ταύτας ἡμέραι, ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, οἱ ἀδελφοὶ τῆς νύμφης καὶ 4 ἢ 5 ἄλλοι συγγενεῖς της πηγαίνουσι πάλιν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, τὰ γυρίσματα ἐπίσης καλούμενα.

ΠΕΡΙ ΤΑΦΗΣ

Ὅταν ἀποθνήσκῃ τις, γίνεται μέγας θόρυβος ἐκ τῶν κλαυμάτων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν. Ὅταν κι νῶσι τὸν νεκρὸν ἐκ τῆς οἰκίας λέγουσι τὸ ἑξῆς *μοιρολόγιον*:

»Κλάψτε βουνὰ, κλάψτε κλαργιὰ, κλάψτ τὸ μίσεμά μου.
»Κλάψτε καὶ σεῖς πουλάκιά μου τὸν ἀποχωρισμό μου.
»Σωπᾶτε ὅλα τὰ πουλιὰ καὶ ὅλα τὰ χελιδόνια,
»Γιὰ νὰ 'ποῦνε γιῶμορφες τὰ μορφομοιρολόγια.
»Χελιδονάκι τοῦ περιβολιοῦ πές τοῦ περιβολάρη,
»Νὰ μοῦ ποτίσῃ τὸν γοντζέ, νἄχω κέγὼ μοιράδι.
»Μιτεύω κιἀπηχαιρετῶ ἀφίνω κιἀμανάτι,
»Ἀφίνω καὶ στὴ γειτονιὰ τρία γιαλιὰ φασμάκι.
»Τόνα νὰ πίνουν τὸ πρωΐ, τάλλο τὸ μεσημέρι,
»Τὸ τρίτο τὸ φασμάκερὸν κοντὰ ποῦ θάβγῃ τάστέρι.
»Τάμπέλι θέλει ἀμπελουργὸ, τὸ σπίτι νοικοκύρη,
»Καὶ τὸ καράβι τὸ τρανὸ θέλει καραβοκύρη.

Ἀφοῦ φθάσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, κόπτουσι μίαν βάττον ἴσην τοῦ ἀναστήματος τοῦ νεκροῦ, καὶ κατασκευάζουσι τρεῖς σταυροὺς, θέτοντες τὸν ἕνα εἰς τὸ στῆθος, τὸν ἕτερον εἰς τὴν γαστέρα, καὶ τὸν τρίτον ἐπάνω εἰς τὰ ὀστᾶ τῆς κνήμης. Κατόπιν τὸν ψάλλει ὁ ἱερεὺς καὶ τὸν ἐνταφιάζουσιν· ἐὰν εἶναι νέος ἢ καὶ γέρων, χωματίσας στρατιωτικὸς, πυροβολοῦσι. Καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπικηδείου λόγου, ὡς ἐκφωνοῦσιν εἰς τὰς πόλεις, αἱ γυναῖκες λέγουσι τὸ ἑξῆς μοιρολόγιον, ὅπερ ἀκούων τις ἀδύνατον νὰ μὴ δακρύσῃ:

»Γύρε καὶ πίσω γύρισε νόσοῦναι καλοκαῖρι
»Νὰ μὴν σὲ πάρῃ χειμωνιὰ τῆς μαύρης γῆς τὰ μέρη.
»Βαΐσαν τὰ βαΰξυλα καὶ κρούξανε στὸ χιόνι,
»Βαΐσε τὸ κορμάκι σου καΐπεσε μές τὸν Ἅδη.
»Δὲν πρέπουν τἄσπρα τὰ πανιὰ στὸ μαῦρο τὸ καράβι,
»Δὲν πρέπει τὸ κορμάκι σου νὰ πάγῃ μές τὸν Ἅδη.
»Ὡς πότε νὰ σὲ καρτερῶ καὶ νὰ σὲ πανταχαίνω
»Ὡσοῦ νἀσπρίσῃ ὁ κόρακας νὰ γίνῃ περιστέρι,
»Καὶ νὰ στερρέψῃ ἡ θάλασσα νὰ γίνῃ μαῦρ' ἀμπέλι.
»Σὲ περιβόλι νὰ μὴ μπῆς, λουλοῦδι νὰ μὴ κόψῃς,
»Νὰ μὴν κόψῃς καὶ τὸ μυρισθῆς καὶ μᾶς ξεναλησμονήσῃς.
»Δὲν κόβω δὲν μυρίζομαι δὲν σᾶς ξεναλησμονῶ.»

Πρὸς τούτοις ἐὰν τύχῃ ὁ νεκρὸς νὰ εἶναι φονευμένος τὸ ἐξετάζουσιν, ἂν πρέπῃ νὰ τὸν θάψωσιν ἐντὸς τοῦ χωρίου.

ΠΕΡΙ ΒΑΠΤΙΣΕΩΣ

Ἡ βάπτισις γίνεται ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ εἰς ἄλλα μέρη, κατὰ τοῦτο δὲ μόνον διαφέρει, καθ' ὅτι ἅμα τελειώνει ὁ ἱερεύς, λαμβάνει τὸ παιδίον ὁ Νουνὸς καὶ τὸ παραδίδει εἰς τὴν κουμπάραν καὶ λέγει:

«*Σοῦ παραδίδω, κουμπάρα, τὸ παιδί, νὰ τὸ φυλάξῃς ἕως τὰ δώδεκα χρόνια, ἀπὸ Σάρα, ἀπὸ κρημνό, ἀπὸ φωτιά, καὶ ἀπὸ πλαγινὸ κλωνάρι*».

Μετὰ ταῦτα καλεῖται ὁ ἱερεύς, ὁ Νουνὸς καὶ δύο ἢ τρεῖς ἄλλοι συγγενεῖς νὰ γευματίσωσι.—Σημειωτέον δὲ ὅτι, ὅταν εἰς τὸν Νουνὸν ὑπάρχῃ ἔλλειψις χρημάτων, ἡ βάπτισις γίνεται τὴν νύκτα, ὡς ἐκ τοῦ πλήθους τῶν παίδων.

ΑΘΑΝ. ΚΑΡΜΑΣ

ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΟΥΣΣΑΙ

Η ΡΑΦΑΕΛΛΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθ. καὶ τέλος.)

Κ'.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΝΗ

Οἱ Ἐνετοὶ παρετήρησαν ἡμέραν τινά, ὅτι δὲν ἔβλεπον πλέον τὸν Γεωργιόνην περιπλανώμενον μὲ τὴν λέμβον του.

«Μήπως ἐργάζεται;» ἠρώτησεν ἑαυτὸν ὁ Βραβαδίνης.

Καίτοι δὲ ὁ Γεωργιόνης εἶχε κλείσει τὴν θύραν του πρὸς πάντας, ὁ εὔθυμος σύντροφος τῆς νεότητός του ἐτόλμησε νὰ πορευθῇ μέχρι τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ μεγάλου ζωγράφου.

Ἀλλ' ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Γεωργιόνη ἡ ἀράχνη ὕφαινε τὸν ἱστόν της· ἡ σιωπὴ ἀνήγγελλε τὸν θάνατον.

Ὁ Βραβαδίνης ἀνέβη εἰς τὸν κοιτῶνα· εὗρε τὸν κύριόν του ἑτοιμοθάνατον.

«Βλέπεις, τῷ εἶπεν ὁ Γεωργιόνης, οὐχὶ ἄνθρωπον ἐν τῇ κλίνῃ του, ἀλλὰ φάντασμα ἐν τῷ τάφῳ του.

— Εἶναι δυνατόν, εἶπεν ὁ Βραβαδίνης, ὅτι ἄνθρωπος ὡς σύ, ὁ μέγιστος ζωγράφος τῆς Βενετίας ἀφέθης νὰ θανατωθῇς ὑπὸ γυναικὸς ὁποία ἦτο ἐκείνη ἡ πρώτη μεγίστη ἐρωτοπαίκτρια τῆς Ἰταλίας;

— Σιωπή! εἶπεν ὁ Γεωργιόνης· τὴν ἠγάπησα τὴν γυναῖκα ἐκείνην καὶ σ' ἀπαγορεύω νὰ τὴν κακολογῇς.

— Καὶ πῶς! μήπως ἔγεινεν ἁγία τοῦ ἡμερολογίου; Καὶ νομίζεις σὺ ὅτι θ' ἀποθάνῃς χωρὶς νὰ κάμῃς περισσότερον κρότον ἢ ὅσον κάμνεις αὐτοῦ; Συλλογίσου ὅτι δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ ζήσωμεν ἄνευ σοῦ. Ἀπὸ ἓξ μηνῶν ἤδη τὸ πένθος εἶναι μεταξὺ ἡμῶν. Τὰ τόσον καλὰ αἰσθήματά σου δὲν θὰ σ' ἐπιτρέψωσι νὰ μᾶς ἀφήσῃς ὀρφανούς· τί θὰ γίνῃ ἡ εὐθυμία μου ὅταν σὺ δὲν θὰ ὑπάρχῃς πλέον. Παιδίον ἤμην ὅτε σ' ἐγνώρισα, καὶ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ σου ἔγεινα ἀνήρ. Ἀποθνήσκω ὡς σκύλος ἐὰν τὴν στιγμὴν ταύτην δὲν ἐγερθῇς, καὶ δὲν ὑπάγῃς μὲ ἡμᾶς εἰς τὴν προκυμαίαν τῶν Σκλάβων.

— Τὴν προκυμαίαν τῶν Σκλάβων δὲν θὰ ἴδω πλέον. Δὲν θὰ ἴδω πλέον τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου· δὲν θὰ ἴδω πλέον τὴν γέφυραν τοῦ Ῥιάλτου. Ἀλλὰ τί μοι μέλει; ἡ πατρίς μου δὲν εἶναι πλέον ἐνταῦθα, ἐστράφην πρὸς τὴν ἄγνωστον παραλίαν· χαίρω ὅτι κλείω τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν κόσμον ὅστις μὲ προέδωκεν. Ὁ Τισιανὸς ἀφῄρεσε τὸν χρωστῆρά μου, ὁ Μόρτος δὰ Φέλτρος τὴν ἐρωμένην μου, ἡ δὲ Βιάγκα μ' ἀφῄρεσε τὸ αἷμά μου· σὺ μόνος, Βραβαδίνη, εἶσαι ἄξιος τοῦ νὰ μοὶ σφίγξῃς τὴν χεῖρα ἐν τῇ τελευταίᾳ ὥρᾳ μου· ἀφ' οὗ λοιπὸν ἦλθες μὴ μ' ἀφήσῃς. Ἤθελον ν' ἀποθάνω μόνος, ἂς ἀποθάνω ἔχων τὴν χεῖρά μου ἐν τῇ χειρί σου.

— Λοιπὸν τετέλεσται, ἐψιθύρισεν ὁ Βραβαδίνης, ἀπομάσσων τὰ δάκρυά του. Τί δύναμαι νὰ κάμω διὰ σέ; Ἂν ἐγίνωσκες ὁπόσον γνωρίζω νὰ κατακατασκευάζω ἀλεξίκακα θαυμάσια.

— Ἀλεξίκακα! ἓν μόνον ἀλεξίκακον δύναται νὰ μὲ ὠφελήσῃ· ἴδού, λάβε ἀπὸ τὸ καρφίον τὴν βιόλαν μου καὶ μέλψον μοι ἐκκλησιαστικόν τι μέλος· τὸ *ἐλέησόν με ὁ Θεὸς ἐλέησόν με* ἢ τὸ *ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι.*

— Ὤ! ἐγὼ δὲν ᾄδω ἐκ τῶν τοιούτων ᾀσμάτων, καὶ οὐδὲ ἡ βιόλα σου· ἄκουσον.»

Καὶ ἤρχισεν ὁ Βραβαδίνης νὰ τραγῳδῇ ἀποκρεωτικόν τινα σκοπόν.

Ὁ Γεωργιόνης δὲν δυσηρεστήθη διὰ τὴν εὐθυμίαν ἣν διέχυσεν ὡς ἡλιακὴν ἀκτῖνα ὁ συνήθης ἐκεῖνος ἐν Βενετίᾳ σκοπός· τῷ ἐνεθύμησε τῷ ᾄσμα ὅπερ ἡ Ῥαφαέλλα ἔμελπεν αὐτῷ ἐν τῇ ἀπομονώσει τοῦ Καστὲλ-Φράγκου.

«Δὲν εἶναι ὡραῖον; τὸν ἠρώτησεν ὁ Βραβαδίνης

— Ναί, ἐξακολούθει.»

Ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας ὁ Βραβαδίνης ἠγρύπνει ἐπὶ τοῦ Γεωργιόνη, καὶ προσεπάθησε νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν κόσμον τὴν ὡραίαν ἐκείνην ψυχὴν τὴν ἤδη ἐπὶ τῆς ὄχθης.

Ἑσπέραν τινὰ ἐν ᾧ ἔπαιζε τὴν βιόλαν βλέπων τὸν φίλον του, παρετήρησεν αὐτὸν ὠχριῶντα καὶ μὴ δυνάμενον πλέον ν' ἀνεγείρῃ τὴν κεφαλήν. Ἠγέρθη καὶ τὸν ἐπλησίασε.

«Γεωργιόνη, δὲν δύνασαι νὰ ζῇς χωρὶς νὰ φάγῃς τίποτε· δὲν μαγειρεύουσι πλέον ἐδῶ; ὑπάγω νὰ φωνάξω τοὺς ὑπηρέτας σου.

— Ὄχι, εἶπεν ὁ Γεωργιόνης ἔκθαμβος, κάλεσον τὴν Ῥαφαέλλαν, ἥτις εἶναι ἐν τῷ κήπῳ καὶ συνάζει φραγκοστάφυλα. Διψῶ· εἰπὲ αὐτῇ νὰ φέρῃ τὸ καλάθιόν της.

— Ἀχ! τὸ πᾶν τετέλεσται, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Βραβαδίνης, ἤρχισε καὶ νὰ παραμιλῇ.

— Σοὶ λέγω νὰ φωνάξῃς τὴν Ῥαφαέλλαν!

Ὁ Βραβαδίνης ὑπακούων ὡς ἄλλοτε, ὅτε ἦτο ὁ νεώτερος τῶν τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Γεωργιόνη, ἠνέῳξε τὸ παράθυρον καὶ ἐφώναξε τὴν Ῥαφαέλλαν νὰ δράμῃ ὡσανεὶ ἔβλεπεν αὐτὴν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Καστὲλ-Φράγκου.

«Τὴν ἀκούω ἐρχομένην, εἶπεν ὁ Γεωργιόνης. Σιωπή! ἂν τὴν ἔβλεπεν ἡ Βιάγκα....»

Ἀναμφιβόλως τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ Γεωργιόνης ἔβλεπε πάλιν τὴν ὀπτασίαν τοῦ χοροῦ τῶν μετημφιεσμένων, διότι ἀνεστηκώθη καὶ προέτεινε τοὺς βραχίονα; ἀναφωνῶν:

«Ῥαφαέλλα! Ῥαφαέλλα!»

«Καί, εἶναι ἡ Ῥαφαέλλα, εἶπεν ὁ Βραβαδίνης ἔντρομος καὶ θέλων νὰ καθησυχάσῃ τὸν διδάσκαλον. Βλέπεις, ἐξηκολούθησε, πῶς σοι προσῆλθε; πόσον σὲ ἀγαπᾷ;!»

Ὁ Γεωργιόνης ἐθεώρει μὲ ὀφθαλμοὺς ἐκστατικούς.

«Ναί, εἶπε μὲ φωνὴν ἐσβεσμένην, ναί, τὴν εἶδον, ἀλλὰ τὴν φοβοῦμαι, διότι φορεῖ σάβανον καὶ τὰ χείλη μου παγόνουν.»

Ὁ θνήσκων ἐψιθύρισε καὶ ἄλλους τινὰς λόγους ἀσαφεῖς καὶ ἐξέπνευσε σφίγγων τὴν χεῖρα τοῦ Βραβαδίνη.

Μετά τινα σιωπήν.

«Τετέλεσται δι' αὐτὸν καὶ τετέλεσται δι' ἐμέ, εἶπεν ὁ γελωτοποιὸς περίδακρυς, δὲν θὰ ἔχω πλέον τὴν τόλμην νὰ ζῶ, χωρὶς αὐτόν!»

Ἐθεώρησε τὸν διδάσκαλόν του.

Φεῦ! εἶπεν, ἀνὴρ τοσοῦτον μεγαλοφυὴς ν' ἀποθάνῃ ἐκ τῆς ἀπιστίας μιᾶς γυναικός! Λοιπὸν ὁ ἔρως δὲν εἶναι ἄλλο ἢ ἐκδίκησις τοῦ Σατανᾶ;» Καὶ ὡσεὶ ἐνεθυμήθη τὸν Μόρτον δὰ Φέλτρον.

«Ἐκδίκησις! εἶπεν· εἶναι κατώτερος ἐκδικήσεως, ἀφ' οὗ ἕνας κατεργάρης ἄνευ καρδίας καὶ εὐφυΐας ἐνίκησε τὸν βασιλέα τῆς τέχνης. Ὁ ἔρως δὲν εἶναι ἄλλλο ἢ σαρκασμὸς τῆς κολάσεως!»

ΚΑ'.

Η ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΟΝΗ ΚΑΙ ΡΑΦΑΕΛΛΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

Μετὰ τὴν κηδείαν τοῦ Γεωργιόνη ὁ Βραβαδίνης, ὅστις εἶχεν ἐλπίσει ὅτι ἤθελεν ἀποθάνει ὑπὸ λύπης, κατέφυγεν εἴς τι μοναστήριον τῆς Παδούης, καὶ δὲν ἐζωγράφει πλέον ἄλλο ἢ θρησκευτικὰ θέματα, αὐτὸς ὅστις ἕως τότε δὲν ἐζωγράφει ἄλλο ἢ ῥωμαντικὰς ἢ κωμικὰς εἰκόνας.

Ἡ Βιάγκα Λωρεντζίνη καὶ ὁ Μορτος Δὰ Φέλτρος δὲν ἀνεφάνησαν πλέον ἐν Βενετίᾳ.

Ὁ Μόρτος δὰ Φέλτρος διετήρησεν ἄρα τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν εἶχεν ἀφαρπάσει παρὰ τοῦ Γεωργιόνη;

Οἱ ζωγράφοι τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Γεωργιόνη, οἵτινες εἶχον γνωρίσει τὴν Βιάγκαν δὲν τὴν ἀπήντησαν ποτὲ ἐν ταῖς περιοδείαις αὐτῶν ἐν Φλωρεντίᾳ, Μιλάνῳ καὶ Ῥώμῃ. Τοσοῦτον ἐλησμόνησε τὴν Βενετίαν ὥστε ἐγκατέλιπεν ἐκεῖ καὶ τὴν περιουσίαν της.

Ἴσως ἡ ὡραία αὕτη, ἐρωτοθηρεύτρια ἀπέθανε βίαιον θάνατον. Ἀδιάφορον τῇ συγχωρεῖ τις τὸν βίον της, ἀλλὰ δὲν τῇ συγχωρεῖ τὸν θάνατον τοῦ Γεωργιόνη, ὅταν συλλογισθῇ τὸν ὑπερήφανον καὶ γλυκὺν ἐνταῦτῷ μεγαλοφυᾶ τοῦτον ἄνδρα καταστραφέντα ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητός του.

Τίς ἄρα ἔγραψε τὸ ὡραῖον τοῦτο ᾀσμάτιον περὶ τοῦ Γεωργιόνη καὶ τῆς ἠγαπημένης σκιᾶς;

Στὸν κόσμον ἐζωγράρισα καὶ τόσον ἐφημίσθην
Ὥστε εἰς τὴν πατρίδα μου κ' εἰς πλείστας ἄλλας χώρας
Ὡς Ἀπελλῆ μ' ἐνόμισαν κ' ὡς Ζεῦξις ἐτομίσθην
Καὶ τόνομα μ' ἀντήχησεν εἰς ξένας παραλίας.

Ἀπῆλθον ἐκ τοῦ οἴκου μου, πετάξας εἰς τὰ ὕψη,
Τὰς πτέρυγάς μου ἤπλωσα εἰς τὴν νεότητά μου
Ὅπως ζητήσω χάριτας, ἃς ἤθελε νὰ κρύψῃ
Τοῦ παραδείσου ἡ σκηνή, ἣν ἤλπισα κ' εὐχήθην.

Καὶ ἐν τῷ μέσῳ κάθημαι μακάρων καὶ ἁγίων.
Ἰδέας δὲ ἐμπνέομαι ἐδῶ ὡραιοτέρας
Καὶ εὐχαρίστως δέχομαι τ' ὡραῖον καὶ τὸ θεῖον.

Καὶ πάντοτ' ἐξακολουθῶ νὰ φέρω τὸν χρωστῆρα
Καὶ τὴν ἀγαπητὴν σκιὰν πρὸ ὀφθαλμῶν νὰ ἔχω
Καὶ θὰ κατέλθω εἰς τὴν γῆν κρατῶν αὐτῆς τὴν χεῖρα.

Ἡ προσφιλὴς σκιὰ ἦτο ἄρα ἡ Βιάγκα ἢ ἡ Ῥαφαέλλα;

Ὅταν ὑπάγητε εἰς τὴν Βενετίαν θὰ σᾶς διηγηθῶσι τὴν περὶ Γεωργιόνη καὶ Ῥαφαέλλας παράδοσιν, ὅπως τὴν περὶ Τισιανοῦ καὶ Βιολάντης. Ἀλλ' ἐὰν ἦσθε ῥωμαντικοί, καὶ ἐὰν ἐν τῇ συγκινήσει ἡμῶν θελήσητε νὰ ὑπάγητε νὰ δεηθῆτε ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ἐρωτευμένων τούτων ψυχῶν, δὲν θὰ εὕρητε τὸν τάφον των, ὡς ἐν Βερόνῃ τὸν τάφον τοῦ Ῥωμαίου καὶ τῆς Ἰουλιέττας.

ΤΕΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ

ΕΤΗΣΙΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΕΤΟΣ Β'. 1882

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΑΡΣΕΝΗ

φοιτητοῦ τῆς νομικῆς

Τῇ εὐνοϊκῇ συμπράξει πολλῶν λογίων

Ἔχομεν ὑπ' ὄψιν τὸ ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν ἀρτίως ἐκδοθὲν ὡραῖον ἡμερολόγιον τοῦ κ. Ἰω. Ἀ. Ἀρσέ-

νη καὶ χαίρομεν, διότι ἐσμὲν εἰς τὴν εὐάρεστον θέσιν ν' ἀναγγείλωμεν αὐτὸ εὐφήμως καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ.

Εἶνε βιβλίον κομψὸν καὶ πάνυ φιλόκαλον τυπογραφικὸν προϊόν, ἀνταποκρινόμενον καὶ εἰς τὰς αὐστηροτέρας ἀξιώσεις τῆς παρ' ἡμῖν βιβλιογραφικῆς καλαισθησίας.

Ὑπὸ δὲ τὴν ἐρασμίαν ἐξωτερικὴν αὐτοῦ περιβολὴν περιέχεται πνευματικὴ ἀνθοδέσμη εὐφυῶν καὶ γλαφυρῶν γραφίδων, πολλαὶ τῶν ὁποίων διακρίνονται ἐν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ καὶ τῷ τῶν γραμμάτων ἐν γένει.

Ἐν τῇ ἀναγνώσει αὐτοῦ πολλὴν εὕρομεν τὴν τέρψιν καὶ πολλαχοῦ ἐναρμονίως μετ' αὐτῆς συνηνωμένον τὸ ὠφέλιμον.

Πέντε καὶ εἴκοσιν ἔργα διαφόρων λογίων, ποικίλα, τῆς ἐλαφρᾶς καὶ σοβαρᾶς φιλολογίας, 33 ποιήματα, 12 καλλιτεχνικαὶ εἰκόνες, 24, βιογραφίαι καὶ μουσικὴ ἀπαρτίζουσι τὴν ὕλην τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἡμερολογίου. Ἰδιαιτέρως δὲ ἤρεσεν ἡμῖν πολὺ γλαφυρὸν καὶ πνευματῶδες ἄρθρον τοῦ κ. Ἐ. Ῥοΐδου περὶ τῆς συμφορωτέρας εἰς τὴν διάνοιαν διαίτης, δι' οὗ μετὰ χαριεσσῶν παρεκβάσεων περὶ ἰατρῶν καὶ θεραπευτικῶν μεθόδων πολλά τις μανθάνει περὶ κρεωφαγίας καὶ φυτοφαγίας ἱστορικὰ καὶ περίεργα· ὡραία ἦν ἡ ἐκλογὴ τῆς εὐπαιδεύτου κυρίας Ἐλίζας Σ. Σούτσου, ἡ παρὰ τὸ Παλέρμον Μονὴ τῶν Καπουκίνων κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἀλ. Δουμᾶ (πατρός). Ὁ Νεοσύλλεκτος τοῦ γραφικωτάτου De Amicis εἶναι χαριέστατον καὶ διδακτικὸν διηγημάτιον. Πολλῆς καὶ εὐστόχου μελέτης ἔργον εἶνε τὸ τοῦ κ. Κ. Γ. Ξένου, Ἀλληγορίαι καὶ Σύμβολα ἐν τῇ τέχνῃ. Ἡ Νὺξ τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ὑπὸ Τίμωνος εἶνε μελαγχολικὸς ῥεμβασμός, τὸν ῥοῦν τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς εἰκονίζων. Ἡ μελίρρυτος γραφὶς τοῦ Chateaubriand καταθέλγει διὰ τῆς Μεταναστεύσεως τῶν πτηνῶν ἐν μεταφράσει γλαφυρᾷ τῆς δεσποινίδος Ἀδριανῆς Ἰ. Μαζαράκη. Ἀξιόλογα εἶνε τὸ διήγημα τοῦ κ. Ἀλ. Ἀ. Λεονάρδου ἡ Ἐκδίκησις, εἰκὼν τῶν Μαυροβουνιωτικῶν ἠθῶν, ἡ Πυρκαϊὰ ἐν θαλάσσῃ τῆς λογίας δεσποινίδος Αἰκ. Ἰ. Ζάρκου, ἡ Ἁγνὴ Βισκόντη τοῦ κ. Π. Ἰ. Χαλκιοπούλου καὶ τὰ Ἤθη καὶ Ἔθιμα ὑπὸ τοῦ ἐν Ναυπλίῳ δικηγόρου κ. Δ Κ. Βαρδουνιώτου.

Ἐκ τῶν τοῦ Παρνασσοῦ δὲ διακρίνονται ἐπὶ περιπαθείᾳ καὶ χάριτι τρία ποιήματα τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ κ. Ἀχ. Παράσχου « ὁ Σατανᾶς καὶ ἡ Χριστίνα », εἰς τὸ λεύκωμα τῆς Φανῆς μου », καὶ « ἐπὶ τῇ ἑορτῇ νεκρᾶς κόρης », τὸ τοῦ κ. Εὐγ. Γ. Ζαλακώστα « Δὲν ἀγαπῶ κανένα ὅσο ἐσένα », ἡ Κάκια τοῦ κ. Κ. Γ. Ξένου, οἱ Στίχοι κατὰ τὸν Ἄϊνε τοῦ κ. Κ. Καλαμᾶ, τὰ ὄνειρά μου τοῦ κ. Ἀ. Μωραϊτίδου.

Τοιαύτη οὖσα ὁ Ποικίλη Στοὰ εἶνε ἀναντιρρήτως ἀξία πάσης συνδρομῆς ἐκ μέρους τῆς κοινωνίας. Πρέπει νὰ καθέξῃ ἐξαίρετον θέσιν ἐν πάσῃ βιβλιοθήκῃ. Ἄλλως δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ πρόοδος τῆς συγχρόνου φιλολογίας, ἐν τῷ σταδίῳ τῆς ὁποίας τοσοῦτον ηὐδοκίμησεν ἡ Ποικίλη Στοά. Καὶ εἶνε ἔτι μᾶλλον ἄξιον προσοχῆς καὶ ἐμψυχώσεως τὸ ἔργον, καθ' ὅσον ὁ κ. Ἰω. Ἀρσένης εἶνε νεαρὸς ἀκόμη καὶ εἶνε ὄντως δι' αὐτὸν κατόρθωμα ἡ ἐν δυσὶ μόνον ἔτεσι τοσαύτη πρόοδος καὶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἡμερολογίου του, ὅπερ μαρτυρεῖ φιλοκαλίαν καὶ φιλομουσίαν, πολλὰς χρηστὰς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον πορεχούσας.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ
ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ

ΥΠΟ

Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ᾗ προστίθεται συνοπτικὴ ἱστορία τῶν ἑρμηνευτῶν τῆς ἁγίας Γραφῆς ὑπὸ Κ. Νεστορίδου, καθηγητοῦ ἐν τῷ Α'. Γυμνασίῳ. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀθηναΐδος, 1881. Τόμ. Β'. Εὐαγγέλια κατὰ Λουκᾶν καὶ κατὰ Ἰωάννην εἰς 8ον δρ. 5.

Τῆς ἀξιολόγου ταύτης ἑρμηνείας τῶν εὐαγγελίων τοῦ κ. Γ. Κωνσταντίνου, τὸ δεύτερον ἤδη δημοσιευομένης μετὰ πλείστων βελτιώσεων καὶ προσθηκῶν, εὔφημον ἐποιήσατο ἤδη μνείαν ὁ τύπος καὶ μάλιστα τὸ ἔγκριτον τῆς πρωτευούσης φύλλον ὁ Αἰὼν (ἀριθμ. 3,727). Ἡ ταχεῖα ἐξάντλησις τῆς πρώτης ἐκδόσεως μαρτυρεῖ τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν ἀνάγκην, ἣν εἶχεν ὁ χριστιανικὸς λαὸς τῆς Ἑλλάδος τοιούτων σπουδαίων βιβλίων. Ἀλλ' ὅ,τι καθίστησι τὸ βιβλίον σπουδαιότερον εἶνε, ὅτι ἐν αὐτῷ συνειργάσθη καὶ ὁ φίλος συνεργάτης τῆς Ἐπιθεωρήσεως, ὁ ἀκάματος καθηγητὴς κ. Κ. Νεστορίδης, ἐπιστατήσας εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ προσθεὶς ἀξιόλογον συνοπτικὴν ἱστορίαν τῶν ἑρμηνευτῶν τῆς ἁγίας Γραφῆς. Ἡ συνεργασία τοῦ κ. Κ. Νεστορίδου ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν εὐαγγελίων, συγγραφέως ἄλλων τε φιλολογικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν ἔργων του καὶ δὴ καὶ Κατηχήσεων, φερουσῶν τὸ κῦρος καὶ τὴν ἔγκρισιν τῆς ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος, εἶνε τρανὸν τεκμήριον τῆς εἰλικρινοῦς προθέσεως τοῦ κ. Γ. Κωνσταντίνου, νὰ καταστήσῃ τὴν ἑρμηνείαν τῶν εὐαγγελίων προσιτὴν τοῖς πᾶσιν, ἄνευ φόβου μὴ τυχὸν περιέχωνται ἐν αὐτῇ τινὰ ἀπᾴδοντα εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν. Διὸ δὲν διστάζομεν νὰ συστήσωμεν ἀνεπιφυλάκτως τὴν ἀνωτέρω ἑρμηνείαν τοσούτῳ μᾶλλον, καθ' ὅσον ἐκτὸς τῆς φιλοκαλίας, μεθ' ἧς εἶνε ἐκτετυπωμένον, τὸ βιβλίον τιμᾶται ἀντὶ 5 μόνον δραχμῶν, τιμῆς εὐτελοῦς ἀναλόγως τοῦ ὄγκου τοῦ βιβλίου συνισταμένου ἐκ 40 τυπογραφικῶν φύλλων ἤτοι ἐξ 640 σελίδων μετὰ πολλῶν εἰκόνων.

ΚΟΣΜΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ

ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΙΣ ΣΠΟΥΔΑΖΟΝΤΩΝ

ΥΠΟ

Γ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

καθηγητοῦ τοῦ Β'. τμ. τοῦ Βαρβακείου

Τὸ Ἐγχειρίδιον τοῦτο τῆς κοσμογραφίας, ὅπερ ὁ καθηγητὴς κ. Παπαγεωργίου ἐξεπόνησεν εἶνε τὸ ἄριστον τῶν ὀλιγίστων μέχρι τοῦδε ἐν Ἑλλάδι ἐκδοθέντων, διότι καὶ ἡ διάταξις τῆς ὕλης κατά τε τὸ ποιὸν καὶ ποσὸν εἶνε

λίαν πρόσφορος διὰ τὸ ὀλιγοχρόνιον τοῦ μαθήματος τούτου ἐν τοῖς σχολείοις, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πολλὰ σχήματα καὶ λιθογραφικοὶ πίνακες ἄριστα ἐπεξειργασμένοι συντελοῦσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν ὀρθὴν κατανόησιν τῶν οὐρανίων φαινομένων, καὶ καθιστῶσι τὸ βιβλίον χρησιμώτατον δι' ὃν σκοπὸν συνετάχθη.

Σαφὴς ἔκφρασις καὶ περὶ τὸν τύπον φιλοκαλία εἶνε ἐπίσης συστατικὰ τῆς νέας ταύτης κοσμογραφίας τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Παπαγεωργίου.

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΕΔΟΓΑΡΔΟΥ ΛΑΒΟΥΛΑΙΗ

Ἰδανικὸν τῆς ἐθνικῆς ἀρετῆς εἶναι ἡ ὑπερηφάνεια.

* * *

Ἡ ἀρετὴ τοῦ χριστιανοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη.

* * *

Ἀγάπη ἐστὶν αὐταπάρνησις.

* * *

Οὐδὲν ἐλευθερώτερον τῆς ἀγάπης· ἀλλ' οὐδὲν ἐπίσης καὶ ἀναγκαιότερον ταύτης.

* * *

Ὁπόταν ἀγαπῶμεν, συμβαίνει ἡμεῖν ὥστε νὰ μὴ νοῶμεν ὅτι ἠδυνάμεθα καὶ ἄνευ ἀγάπης νὰ ὑπάρξωμεν

* * *

Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη, ἡ ἀληθής ἐστιν ἠθικότης.

* * *

Πᾶσα ἀγάπη ἐστὶν εὐγνώμων.

* * *

Οὐδεὶς ἀγαπᾷ τινα, χωρὶς νὰ αἰσθάνηται ἐν ἑαυτῷ χαρὰν διὰ τοῦτο.

* * *

Ἑκάστη νίκη ἐπὶ τῆς ἁμαρτίας, εἶναι ἓν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρός.

* * *

Βεβαίως ἐπὶ τῆς γῆς ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ τέλους τῆς τελειότητος· ἐδῶ κάτω τέλειοι ἅγιοι οὐδέποτε θέλομεν γείνει.

* * *

Πηγὴ τοῦ θρησκευτικοῦ βίου εἶναι ἡ προσευχή.

* * *

Φυσικὸν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ τῷ προσεύχεσθαι

* * *

Τὸ παιδίον πρὶν ἢ ψελλίσῃ προσεύχεται, καὶ ὁ γέρων μὴ δυνάμενος ἄλλο τι, προσεύχεται.

* * *

Οὐδεὶς λαὸς ὑπάρχει προσευχὴν μὴ γνωρίσας, ἐπειδὴ καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει θρησκείαν μὴ γνωρίζων.

* * *

Ἡ προσευχὴ οὐδένα ἐπιδέχεται περιορισμόν.

* * *

Προσεύχεσθαι καλεῖται τὸ εἰς τὸν Θεὸν παραδίδοσθαι τὸ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου τῆς φθορᾶς εἰς τὸν τῆς αἰωνιότητος μεταβαίνειν κἀκεῖσαι τὴν καθαρὰν καὶ ζωογόνον ἀτμόσφαιραν εἰσπνέειν.

* * *

Ἡ σωματικὴ ζωὴ εἶναι ἡ βάσις τῆς πνευματικῆς.

* * *

Τὴν θρησκευτικὴν κοινωνίαν ἀποτελεῖ ἡ ἐκκλησία.

* * *

Ὁπόταν ἡ διαφθορὰ ἔθνους τινὸς προσβάλῃ αὐτὸν τὸν γάμον, τότε συνθολοῦται καὶ ἡ λοιπὴ αὐτοῦ κατάστασις.

* * *

Καὶ τὴν σήμερον ἔτι ὁ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῷ κράτει χριστιανισμὸς ἐρείδεται ἐπὶ τῆς οἰκογενείας καὶ ὅταν ἐκ ταύτης ἐκλείψῃ, οὐδεὶς οὐδαμῶς νόμος τῆς πολιτείας δύναται αὐτὸν ν' ἀναζήσῃ. Ὁπόταν δὲν θὰ ὑπάρχωσι πλέον χριστιανοὶ σύζυγοι καὶ χριστιαναὶ μητέρες, τότε θέλει σημάνει καὶ δι' ἐκεῖνον τὸ νεκρώσιμόν του ᾄσμα· ἡ τελευταία του ὥρα. Ἀλλ' οὐχὶ μόνον δι' αὐτόν· τότε καὶ ὁ γάμος καὶ ὁ οἶκος καὶ ἡ οἰκογένεια φθίνουσιν, ἀπέρχονται.

* * *

Ὁ χριστιανισμὸς καὶ αἱ γυναῖκες ἐπλήρωσαν ἀμοιβαίαν εὐγνωμοσύνην· ἐκεῖνος εὗρεν ἐν αὐταῖς τὰς πιστοτέρας φίλας· αὗται δ' ἀνεῦρον ἐν αὐτῷ τὰ ἠθικά των δικαιώματα, τὴν ἠθικὴν αὐτῶν ἔξαρσιν.

* * *

Ὁ χριστιανισμὸς νέῳ ἠθικῷ ἀξιώματι ἐστεφάνωσε νέας γυναῖκας καὶ ἄρας αὐτὰς ἐκ τῆς κόνεως καὶ τοῦ ῥύπους ὕψωσεν εἰς θέσιν ὁμοίαν τῷ ἀνδρί.

* * *

Ὁ γάμος ἐπιβάλλεται ὡς καθῆκον, τὸ καθολικώτερον εἰς πάντας ἡμᾶς καθῆκον.

* * *

Εἴτε ἐξ ἁπλῆς ὀκνηρίας, εἴτε ἐξ ἄλλων ἐγωϊστικῶν λόγων ν' ἀποφεύγωμεν τὸν ἁγιάζοντα γάμον, τοῦτο ἠθικῶς εἶναι καὶ ἀξιοκατάκριτον καὶ διαφθαρτικόν.

* * *

Ἡ καρδία εἶναι ὅλος ὁ ἄνθρωπος, ἡ ἐσωτερικὴ αὐτοῦ ζωή.

* * *

Περὶ οὐδενὸς μινύρεται ἡ ἀηδὼν τῆς ποιήσεως τόσον μελωδικά, ὅσον περὶ ἔρωτος.

* * *

Ὁ ἀληθὴς ἔρως εἶναι γαλήνιος, ἀφελής· εἶναι ποίησις, εἶναι ἄρωμα, εἶναι αὐλαία καλύπτουσα τὸ ἀπόρρητον τοῦ γάμου, ὅταν τὰ ὅρια ἐκείνου καταπέσωσιν.

* * *

Σκοπὸς τῆς ἀγάπης εἶναι ὁ γάμος.

* * *

Πᾶσα στείρωσις ἐν τοῖς γάμοις λαοῦ τινος, εἶναι σημεῖον καπαύσεως τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς. Ἀπ' ἐναντίας γόνιμοι γάμοι ἐξαγγέλλουσι τὴν ἠθικὴν τῶν ἐθνῶν εὐρωστίαν.

* * *

Τὰ ἤθη μεταβάλλονται, καθ' ὅσον ἀείποτε διορθοῦμεν

τὰς ἰδέας καὶ γνώμας τῶν προγενεστέρων χρόνων καὶ ὀφείλομεν νὰ πράττωμεν τοῦτο.

* *
*

Οὐδεμία μεγαλειτέρα ἀνοχὴ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας ὑπάρχει, τῆς ἀσεβείας.

* *
*

Τὸ πρῶτον καὶ φυσικώτατον καθῆκον εἶναι ἡ διατήρησις τῶν τέκνων.

*
* *

Πατρότης ἢ μητρότης εἶναι τὸ ὕψιστον δικαίωμα, ὅπερ ἄνθρωπος δύναται ν' ἀποκτήσῃ· διότι τί μεγαλείτερον τούτου τοῦ διδόναι ζωὴν ἑτέροις ;

* *
*

Ἡ νεότης ὀφείλει νὰ διέλθῃ διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ὑπακοῆς.

*
* *

Ἐν τῇ συζυγικῇ ἀγάπῃ ἐμφωλεύει καὶ ἡ φιλοστοργία τῶν γονέων.

* *
*

Ἡ ἀνατροφὴ τῶν τέκνων οὐκ ἔστι μόνον μητρικὸν καθῆκον, ἀλλὰ καὶ πατρικόν.

*
* *

Οὔτε ἰσότητα ὀφείλομεν νὰ θηρεύωμεν, ὅπου ὁ Θεὸς ὥρισε διαφοράς, οὔτε νὰ διορθόνωμεν ὅ,τι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ διέταξεν.

* *
*

Ὅστις πρὸ τοῦ Θεοῦ γονυπετεῖ, ἐκεῖνος θὰ ἵσταται ὑψηλὰ πρὸ τῶν ἀνθρώπων.

*
* *

Ἡ νεότης ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν καὶ αἰσθάνεται ἀντιπάθειαν κατὰ τῶν δεσμῶν· τείνει μᾶλλον εἰς διάρρηξιν τῶν παραδόσεων ἢ εἰς διαφύλαξιν αὐτῶν δὲν θέλει νὰ διοικῆται, ἀλλ' ἐλευθέρως νὰ ἐνεργῇ. Αἱ δ' ἐσωτερικαὶ τῆς καρδίας πεποιθήσεις δὲν ἐπιδέχονται κυριαρχίας· ἐδῶ ἐλευθερία ἰσχύει.

ΕΝ ΤΩι ΓΡΑΦΕΙΩι

ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ

ΕΝΘΑ ΚΑΙ ΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

33 — ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ — 33

ΕΥΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

ΤΑ ΕΞΗΣ ΒΙΒΛΙΑ

1) Ὁ Α' καὶ Β'. τόμος τῆς Πολιτικῆς καὶ Φιλολογικῆς Ἐπιθεωρήσεως ἐκ σελ. 416 ἕκαστος Ν. Δρ. 6.

2) **ΙΩΑΝΝΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ**, τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς χειρουργίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἰατροῦ τάγματος κ.τ.λ.: Ἐγχειρίδιον περὶ τῆς σωματικῆς ἀνατροφῆς τῶν παίδων... Ν. Δρ. 3.

3) **ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΧΟΡΤΑΚΗ**: Λογική. Ἐκδίδεται ἐπιμελείᾳ Α. Ι. Ὀλυμπίου..... Ν· Δρ. 2

4) **Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑ** Δ. Φ. ὑφηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Ἐθν. Πανεπιστημίῳ: Ἡ Ἀθηνᾶ ἡ παρὰ τὸ Βαρβάκειον εὑρεθεῖσα ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν τοῦ Παρθενῶνος..... Ν. Δρ. 1.

5) **ΚΩΝΣΤ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ** γραμματέως Α'. τάξεως παρὰ τῷ ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης: Γνωμοδοτήσεις τῆς εἰσαγγελίας τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων..... Ν. Δρ. 5.

6) **Γ. Χ. ΒΑΦΑ**: Μελέτη ἐπὶ τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων Λουτρακίου..... Ν. Δρ. 2.

7) » Περὶ τῆς διφθερίτιδος ἐν Ἀθήναις· ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἰατρικῇ ἑταιρίᾳ κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 7 Μαρτίου 1880 ... Ν. Δρ. 1.50.

8) » Περὶ τῆς παραλύσεως τοῦ προσωπικοῦ νεύρου ..... Ν. Δρ. 2.

9) **Α. ΣΟΥΤΣΟΥ**: Σάτυραι· ἔκδοσις νεωτάτη..... Ν. Δρ. 1.

10) **Δ. Γ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ**: Μῦθοι καὶ διάλογοι πρὸς χρῆσιν τῶν ἀνήβων..... Ν. Δρ. 1.

11) » Εἰκόνες, σατυρικαὶ διατριβαί... Ν. Δρ. 1.

12) » Ἡ φωνὴ τῆς καρδιᾶς μου, λυρικὴ συλλογή, βραβευθεῖσα εἰς τὸν Βουτσιναῖον ποιητικὸν ἀγῶνα τοῦ 1873..... Ν. Δρ. 1.

13) **Α. Ν. ΣΤΟΥΠΗ**: δικηγόρου καὶ ὑφηγητοῦ: Πλάναι Συνταγματικαί, ἀπόσπασμα ἀνεκδότου πραγματείας περὶ τοῦ καθ' ἕλου δημοσίου δικαίου..... Ν. Δρ. 1.

14) **ΕΔΜΟΝΔ ΑΒΟΥΤ**: Ἡ κενόδοξος γυνὴ καὶ ἄλλα διάφορα μετάφρασις ***..... Ν Δρ. 2.50.

15) **ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ**: Ἡ ῥοδοδάκτυλος ἠώς, σύγγραμμα οἰκογενειακόν..... Ν. Δρ. 4.

16) **ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΣΜΙΔ**: Ὁ Τιμόθεος καὶ ὁ Φιλήμων, ἱστορία διδύμων χριστιανῶν, ἠθικὸν διήγημα πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ..... Ν. Δρ. 1.

17) **ΑΛΒΕΡΤΟΥ ΔΥΜΟΝ**: Οἱ Βούλγαροι· ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ..... Ν Δρ. 1.

18) **Σ. Ε. ΣΤΕΦΑΝΟΥ**: Πολιτικὴ τῶν Γερμανικῶν κρατῶν ἐν Ἀνατολῇ..... Ν. Δρ. 1.

19) **ΑΝΔΡΕΟΥ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**: Λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς ἐν Ἀθήναις σχολῆς Καραμάνου τὴν 6 Φεβρουαρίου 1881 κατ' ἐντολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Δεσμοῦ..... Ν. Δρ. 1.

20) **ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΓΙΑΑ**: γυμνασιάρχου: Λόγος ἀπαγγελθεὶς τῇ κη'. Ἰουνίου 1881 ἡμέρᾳ τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων ἐν τῷ ἐν Ἀδριανουπόλει ἑλληνικῷ γυμνασίῳ..... Ν. Δρ. 1.

21) **ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ ΔΕΛΗΓΙΩΡΓΗ**: Τεκτονικὸν μνημόσυνον ἐν τῇ ἐν Σμύρνῃ ἑλληνικῇ τεκτονικῇ Στοᾷ «ἡ Νίκη»..... Ν. Δρ. 1.

22) **Γ. Α. ΑΙΝΑΝΕΡ**: Ἐγχειρίδιον ἐμπειρικῆς ψυχολογίας κατὰ τὴν μέθοδον τῆς ἐπαγωγῆς, μεταφρασθὲν ἐκ τῆς Ε'. τοῦ γερμανικοῦ ἐκδόσεως ὑπὸ Δημ. Ἰωαννίδου Ὀλυμπίου. Ν. Δρ. 3.

23) **ΝΙΚΟΛ. Ε. ΜΑΝΙΤΑΚΗ** Ἐυνικὸν ἡμερολόγιον ἢ Καζαμίας τοῦ 1882, μετὰ εἰκονογραφιῶν. 8ον Σελ. 80..... Ν. Δρ. 1.

24) **PAUL DE SAINT-VICTOR**: Οἱ Περσαὶ τοῦ Αἰσχύλου· ἐκ τοῦ συγγράμματος «Les deux masques» μετάφρασις Ἀντωνίου Μηλιαράκη. Ν. Δρ. 1.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ